

ELDSVÅDAN

eller

Haydns marionettopera

Kärlek, romantik, ett spöke och en undagömd skatt i ett lekfullt sångspel av och om Joseph Haydn.
Vadstena Gamla teater 28, 30 juni. 1, 3, 4, 6, 7, 9, 10, 12, 13, 14 juli kl 19.

TIDSSTRÖMMAR

– tre operor om oss

Högaktuell muskdramatik för vår tid.

Arnaia – kastad i havet

Musik Jesper Nordin/Libretto Märta Tikkanen

Du får inte gå

Musik Ylva Q. Arkvik/Libretto Eva Ström

Vill ni ha ett frostigt pöron?

Musik Paula af Malmberg Ward/Libretto Magnus Nilsson
Vadstena slott 26, 27, 29, 30 juli. 1, 2, 4, 5, 7, 8, 10, 11 augusti kl 19.

1964

KONSERTER

"Haj-lajts" – fredag 5 juli kl 16

Årets solister ger en konsert i Hamnparken med highlights ur klassiska operor. Samarr: Vadstena kulturnämnd.

Midnattskonsert – måndag 8 juli kl 22

Haydnkonsert med orkestern från Gamla teatern under ledning av Staffan Larson. Dormitoriet, Kungapalatset.

Mitt i Teaterorkestern – lördag 3 augusti kl 13

Musikskoleelever spelar med Vadstena-Akademiens musiker. Vadstena slott, Bröllopssalen. Behållningen går till Vadstena musikskolas stipendier.

SEMINARIUM & KURS

Librettoseminarium 24-25 juli

Lorenzo da Ponte-stipendiet delas ut.

Scenisk sång 4-7 augusti

Kurs för unga avancerade sångare med regissören och sångaren Torbjörn Lillieqvist och pianisten Conny Antonov.

Biljetter: Vadstena Kulturcentrum 0143-150 37 eller www.ticnet.se/www.vadstena-akademien.org

Onummerade platser

STIFTELSEN INTERNATIONELLA VADSTENA-AKADEMIEN

1 juni - 31 augusti: Lastköpingsgatan 5, 592 30 Vadstena

tel +46 (0)143-122 29, fax +46 (0)143-129 03

1 sept-31 maj: Bergsgatan 57, SE- 122 31 Stockholm

tel +46 (0)8-652 61 80, fax +46 (0)8-650 82 30

info@vadstena-akademien.org www.vadstena-akademien.org

1971

1977

1979

1986

1994

1996

2001

"It is the old operas that have given Vadstena it's international cachet . . ."
Opera Canada, Toronto

". . . the Academy has grown in reputation especially in the quality of the new work it seems to churn out effortlessly".
Opera Now, London

"Vadstena-Akademien är kanske landets viktigaste institution för forskning och utbildning på hög nivå på musikteaterområdet."
Statens kulturråd, "Från Sevilla till Duvemåla"

VADSTENA-AKADEMIEN

2002

Allegro

Jag spelar Haydn efter en svart dag
och känner en enkel värme i händerna.

Tangenterna vill. Milda hammare slår.
Klangen är grön, livlig och stilla.

Klangen säger att friheten finns
och att inte någon ger kejsaren skatt.

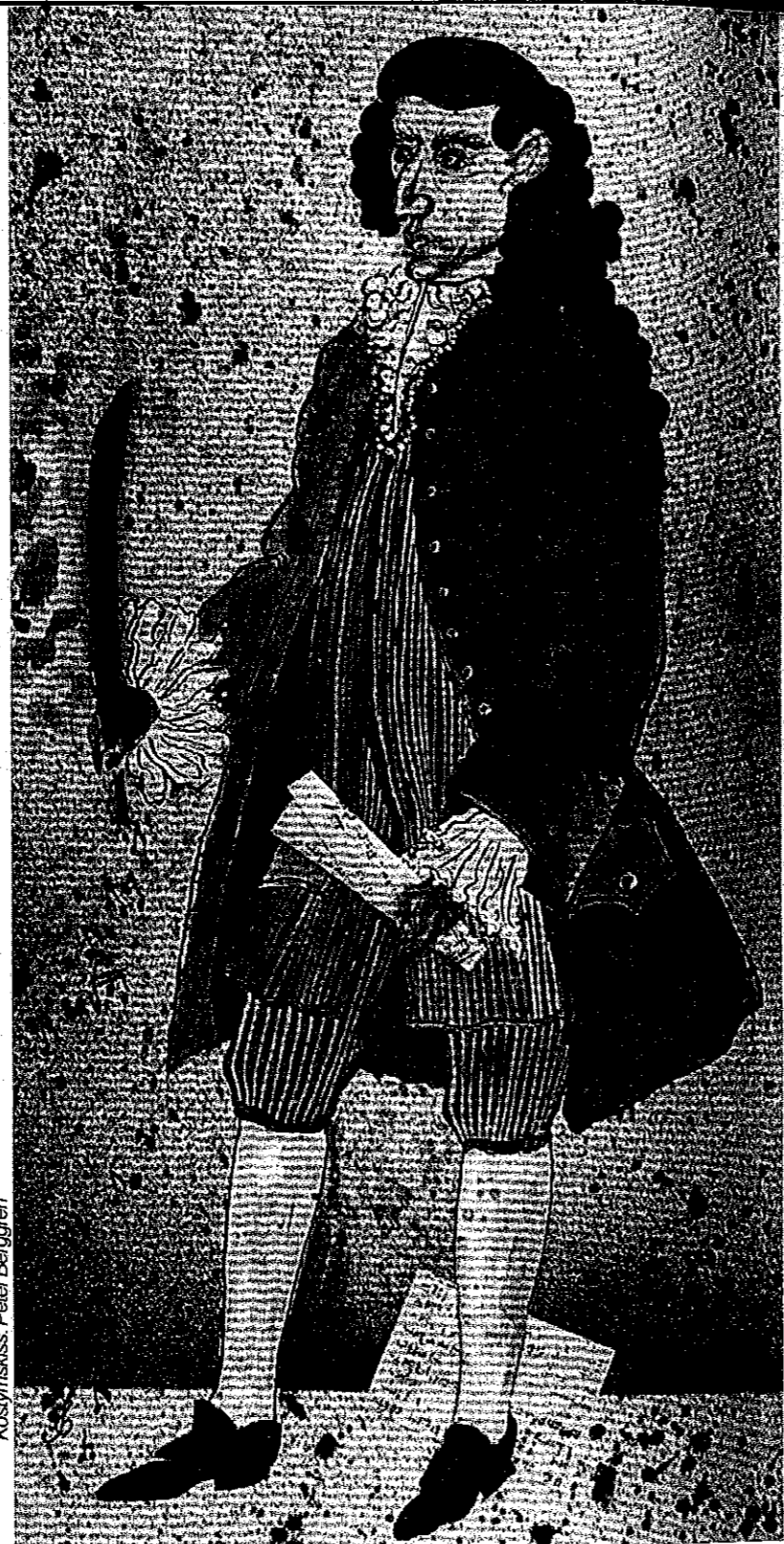
Jag kör ner händerna i mina haydnfickor
och härmar en som ser lugnt på världen.

Jag hissar haydnflaggan – det betyder:
"Vi ger oss inte. Men vill fred."

Musiken är ett glashus på slutningen
där stenarna flyger, stenarna rullar.

Och stenarna rullar tvärs igenom
men varje ruta förblir hel.

ur diktsamlingen *Den halvfärdiga himlen*,
Tomas Tranströmer,
Albert Bonniers förlag, 1962.

Kära publik!

Att beskriva Vadstena-Akademien för någon som inte känner till oss eller inte har varit här. Det är inte alltid gjort i en handvändning.

- Är ni en operafestival?

- Jo, det kan man väl säga. Men vi är en akademi också!

- Vaddå akademi? Är det en sorts skola?

- Nja, jo... fast på ett annat sätt. Men också en operafestival.

En akademi. Det är enligt Svenska Akademiens ordlista ett samfund med vetenskapligt eller konstnärligt syfte. En akademiker är enligt samma ordlista: universitetsutbildad person; medlem av en akademi. En akademist: en anhängare av en akademi.

Ni, kära publik! Och vi som är instruktörer, d.v.s. regissörer, dirigenter, ljussättare, maskörer, scenmästare, scenografer, producenter, kostymchefer, ekonomer och en och annan vd och konstnärlig ledare. Allesammans är vi förhoppningsvis akademister (anhängare av akademien). Vi får emellertid finna oss i att komma i andra hand.

I första hand kommer alltid akademikerna (medlemmarna av akademien). Med andra ord alla artister, musiker, kansliassistenter, målare, dockspelare, regiassistenter, kostym-sömmare, kostympraktikanter, maskassistenter, rekvisitörer, scentekniker, ljusassistenter...

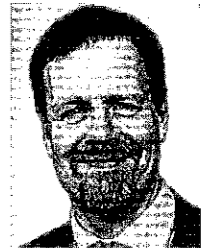
Det är för deras skull som alla vi andra finns till. Vi är här för att akademisterna ska få uppleva en sommar späckad av

nya insikter och kunskaper om sina respektive yrkens uttrycksmöjligheter och hemligheter. Men resultatet av alla dessa nyfikna akademikers intensiva arbete under några koncentrerade sommarveckor. Det är till för er skull, kära publik!

Så sätt er bekvämt tillrätta - nåja, så bekvämt kanske det inte är på alla håll och kanter på Gamla teatern. (På slottet har vi däremot alldeles nya och fina stolar.)

Sätt er i alla fall tillrätta. Och känn kraften av den konstnärliga explosion som i sommar - och många, många somrar framöver - exploderar här i Vadstena.

Låt akademikerna (medlemmarna av akademien) roa och oroa oss akademister (anhängare av akademien) med sina nya upptäckter!

Nils Spangenberg,
konstnärlig ledare

Sid. 4 - 5	Tämligen rymliga teatrar	Sid. 14-15	Se upp för mr Smith!	Sid. 20	Vill ni ha ett frostigt pären?
Sid. 6-7	Eldsvådan: Rollista & synopsis	Sid. 16	Mötesplats för sinnet	Sid. 21	Opera i tiden
Sid. 8	Kejsarinnans polis rädd för dockor	Inlaga	De Aderton	Sid. 22-23	Tidsströmmar: Rollista & synopsis
Sid. 9	Rötter i Rom	Sid. 17	Italienare till slottet	Sid. 24-26	Biografier
Sid. 10	Eldsvådan i bagaget	Sid. 18	Inte utan librettisterna	Sid. 27-30	Repertoaren 1964-2001
Sid. 11-13	Biografier	Sid. 19	Arnala - kastad i havet, Du får inte gå	Sid. 31	Vi tackar! Vänföreningen

Brännvinsinspektör och furstligt hus tar

Esterhaza, mytomspunnet slott byggt i ett träsk av en musiktokig ungersk furste på 1700-talet. Gamla teatern i Vadstena, uppförd på klostermark av en teatervurmande kronobrännerinspektör på 1800-talet. Båda intar sin plats i operahistorien.

"Om jag vill se bra opera, då reser jag till Esterhaza". Huruvida kejsarinnan Maria Theresia verkligen sagt så är höljt i dunkel. Men vi vet att hon 1773 deltog i festligheter för 1 400 inbjudna vid invigningen av Nikolaus "Il Magnifico" Esterhazys marionetteater på slottet Esterhaza. Då hade Joseph Haydn varit furstlig kapellmästare och kompositör i tolv år. Vintertid på slottet i Eisenstadt nära Neusiedler See, cirka tio mil sydost om Wien. Sommartid i Fertöd (ungerska för sumpmark) på sjöns östra ungerska sida.

Den musikalskande furst Nikolaus sommarslott, som skulle efterlikna Versailles i prakt, stod färdigt 1766. Två år senare invigdes dess stora operahus med Haydns *Lo speziale* (Apotekaren). Till marionetteoperans öppnande 1773 specialkomponerade han *Philemon och Baucis* med en hyllning av kejsarinnan i finalen. Den förra brann ned 1779 då två kakelugnar exploderade, men restes ur askan året efter. Idag är dock

Operaföreställning på Esterhaza någon gång mellan 1766 och 1790. Till vänster vid cembalon kapellmästaren, möjligtvis Haydn själv.

operahuset borttraderat av andra världskrigets bomber, och av marionetteatern återstår blott väggarna. Enligt gamla beskrivningar var den: "tämligen rymlig, dock utan loger eller gallerier..." Där fanns också en skvillrande fontän.

Tämligen rymlig - en rätt passande beskrivning även för Vadstena Gamla teater om man betonar tämligen. Den är blott omkring halvsekllet yngre än Esterhazas teatrar, uppförd år 1825 av kronobrännerinspektören Olof Regnstrand och ombyggd 1847 av sonen Olof Ulrik. Genom historiens nyck i gestalt av en katolsk präst, som fann skådespel på klostervigd mark oetiskt och lät bomma igen den på 1880-talet, är teatern fortfarande i bruk. Fast utan fontän. Men med loger bakom scenen och gallerier längs sidorna, de senare av bevarandeskäl i princip förbjudet område.

På Esterhaza utfärdade fursten stränga regler om vad som var tillåtet på hans teatrar. På grund av ständig oro för eldsvådor var säkerhetsbestämmelserna stränga. Och gott uppförande skulle iaktas på teatrarna så väl som i privatlivet. Musikerna fick inte heller ha sina familjer med sig.

På Vadstena Gamla teater måste inte musikerna pudra sig och bära vita strumpor som på Esterhaza. Alla som vistas i den kulturskyddade miljön - även vi som utgör publik -

Förbjuden kärlek. I januari 1769 skriver Esterhazas förvaltare till fursten att tenoren Karl Friberth tänker gifta sig med sångerskan Magdalena Spangler. Eftersom fursten förbjudit sina teateranställda att ingå äktenskap, måste de lämna slottet. Förvaltaren meddelar att han beordrat Haydn att ta ifrån dem deras hovkläder. De gifter sig ändå, men blir kvar till 1776. Troligtvis fick de hjälp av Haydn. Ty när han avskedades från tjänsten i S:t Stefanskyrkans gosskör 1749, fick han bo hos Michael Spangler, far till Magdalena Spangler.

I fjäderhatt. När Marie-Christine, en av kejsarinnan Maria Theresias döttrar, besökte Esterhaza i september 1768 bjöd furst Esterhazy på stor fest med en maskeradbal som Haydn och hans musiker deltog i. Enligt ett bevarat dokument var de klädda i comedia dell'arte-stil. Till kapellmästare Haydn: svart domino, knäbyxor och väst i sammet samt hatt med fjäder. Till en sångerska: domino av glänsande taft, sammetskjol och svart tafthatt. Till musikerna: grön och röd holländsk bondkostym, svart domino med krås, en förmögen adelsmans kostym med lockperuk, domino med mönstrad väst, skägg och handskar etcetera.

plats i operahistorien

har dock regler att följa: Vi får inte röka. Inte äta och inte dricka inne på teatern. Inte rikta ficklampor mot galleriernas målningar. Eller mot porträtten, som tros föreställa Olof Ulrik Regnstrand och borgmästare Öhrström, i prosceniets "oxögon". Vi får inte luta oss mot väggarna. Och får vi för oss att skura golvet, ska vi bara använda ljummet vatten.

Gamla teatern i Vadstena lever med klimatet. Skillnaden mellan ute och inne får ej överstiga 10 °. Svalkande kylaggregat heta kvällar, då svettpärlor glittrar, är ej att tänka på. Och för att luften inte ska tryta får vi i ur och skur vackert köa på gården före föreställningen. Vintertid får teatern inte värmas upp till mer än + 8°, och står då stängd.

På Gamla teaterns träbänkar får vi anpassa oss efter 1800-talets något kortvuxnare medborgare, kanske hade de även godare sittfläsk. Bänkarna är lika K-märkta som hela den unika teaterladan. Sveriges enda som är i bevarat skick - och i bruk - från den tiden, skapad av en kronobrännerinspektör med vurm för teatern. Nu med nytt fiberoptiskt ljus som är en utveckling av Drottningholms slottsteaters ljusinstallation. Ett ljus som skapar skimmer från Regnstrands dagar över ridån med Bellman som Bacchus och de nygamla kulisserna. Dessa är framtagna med senaste digitala teknik efter äldre kulisser som tidigare funnits på Gamla teatern och på Rosersbergs slottsteater.

Visst kan man travestera kejsarinnan Maria Theresia: Om jag vill se bra opera, då far jag till Gamla teatern i Vadstena. Till lilla Esterhaza.

Bo Ludvigsson

Kulisser skapade efter äldre original. Stadsbild och Grå salong. Troligtvis limfärgsmålade för Gamla teatern.

Spectakler i Vadstena sedan anno 1825

1825 En assemblée-lokal eller danssalong uppförs. Kommande år ger resande teatersällskap "Spectakler".

1847 Teatern byggs om till "amphitheater" med slutande parkett och gallerier. Teaterlivet blomstrar.

1882 Prästen Karlén hyr teatern för föredrag "i katolsk anda". Han helgar den med vigvatten innan han bommar igen den.

1916 Staten köper gården.

1940 Teatern återinvigs. Operasaloar med Hjärdis Schymberg och Gertrud Pålson-Wettergren. Används fram till 1959 för Östgöta-teaterns turnéer och lokala arrangemang.

1966 Vadstena-Akademien ger sin första föreställning i Gamla teatern, en "Japansk afton".

1972 Nya loger inreds och vatten dras in.

2001 Installation av nytt fiberoptiskt ljussystem som skonar inredningen. Originalridån restaureras och fem nygamla scenbilder skapas med digital teknik efter förlagor från Gamla teatern och Rosersbergs slottsteater. Arbetet möjliggörs genom en donation från The Barbro Osher Pro Suecia Foundation.

Eldsvådan

eller

Haydns marionetteater

Originaltitel: Die Feuersbrunst
Sångspel i två akter av Joseph Haydn
Översättning & bearbetning: Agneta Ginsburg

Berättelse för dockor & människor:
Agneta Ginsburg efter en idé av Peter Berggren

Personerna i den ordning de framträder:

Joseph Haydn, hovkomponist, tenor Magnus Ahlström	Monsieur Jean, page, talroll Pierre Wetter
Karl von Pauersbach, regissör, baryton Lars Johansson Brissman	Pietro Travaglia, scenograf, tenor Karl Rombo
Luisa, sångerska, sopran Maria Bastrup	Franz-Anton, kökspojke, tenor Martin Thörnqvist
Marie-Carlotta, prinsessa, sopran Ingela Bohlin	Dockspelare: Lisa Björkström, Mattias Hülphers & Olof Philipson

Dockor: Hans Sotarmurre, Colombin, Steckel, Leander,
Odoardo, en präst, en vålnad, en värdshusvärd,
en kock, tre kökspojkar, furst Esterhazy

Musiker: Lars Warnstad, konsertmästare, Karin Ancker, viola, Jennifer Dill, flöjt, Maria Ekvall, violin, Maria Frankel, kontrabas, Emma Hammarström, cello, Magdalena Hjelm, horn, Jeanette Johansson, flöjt, Timo Jäntti, fagott, Rebecca Karlsson, violin, Annie Koveos, fagott, Pernilla Kleväng, horn, Kyoko Nakazawa, oboe, Maria Nyrén, oboe, Lina Söderholtz, violin. Förinspelad musik: Chrichan Larson, cello, Tommy Adolfsson, snäckor.

Scenografiass, scenmästare: Clive Leaver. Kostymskaparass: Katarina Andrén. Regiass: Py Huss-Wallin. Scenass: Isa Ingesson. Attributör: Pia Svensson. Maskass: Karin Althén. Ljusass: Petra Kiiskinen. Måleri, rekvisita: Mia Karlsson. Kostymateljéchef, tillskärare: Susanna Holmqvist. Tillskärare: Petra Pettersson. Kostymass: Michaela Fey-Jurander, Stina Hagdahl. Kostympraktikant: Liselotte Mantel, Anette Fredriksson.

Föreställningen är cirka 2 timmar inklusive en paus. Servering i pausen. Fotografering och ljudupptagning ej tillåten av upphovsrättsliga skäl. Föreställningarna den 9 och 10 juli videodokumenteras av Vadstena-Akademien. Glöm ej att sätta på mobiltelefonen och klockor med digitala signaler – efter föreställningen! Förlag: Schott, G. Henle Verlag, München.

Musikalisk ledning: Staffan Larson
Regi, scenografi & kostym: Peter Berggren
Regi dockor: Agneta Ginsburg
Ljussättning: Mattie Hollósy
Mask: Katrin Wahlberg
Speldockor: Lisa Björkström
Övriga dockor: Arne Högsander
Musikalisk instudering: Catherine Wingren

Haydns sångspel för dockor utspelar sig i vår fantasi för marionetter och människor bakom kulisserna på furst Esterhazys nya marionetteater. Där råder stor brådska inför kejsarinnan Maria Theresias besök hösten 1773. Haydn har fått beställning på en marionettopera, *Philemon och Baucis*, som ska inviga teatern. Men ensemblen har andra prioriteringar, liksom dockorna i sin parallellvärld. Händelser och skeenden i de båda världarna griper in i och påverkar varandra, nya relationer uppstår.

Akt I

Furstens page Monsieur Jean hetsar alla. Hans Sotarmurre dyker upp ur dockornas värld. Haydn, Karl och Pietro distraheras. Kökspojken Franz-Anton vill höra allt om den fattige Steckel och hans kamrat Hans Sotarmurre i marionettoperan Eldsvådan.

Steckel klagar över att hans döde far söp bort deras hus som därför har kommit i Colombins pappas ägo. Men någonstans i kåken finns ett värdefullt smycke. Kanske det skulle lösa problemet?

I människornas värld gör Marie-Carlotta, en förklädd prinsessa på vift, entré och får arbete på teatern.

I dockornas värld uppvaknar snobben Leander den vackra Colombin. Hans Sotarmurre blir rasande.

Fursten varnar Haydn för riskerna med kärlekshistorier bland medarbetarna. Karl bygger dockor och väntar på en tygleverans. Marie-Carlotta hjälper till. Karl blir förälskad i henne. Haydn själv har ett gott öga till den unga sångerskan Luisa.

I dockornas värld bjuds Colombin och Leander på maskeradbal. Hans Sotarmurre ömkar sig men avbryts av Steckel, som vill ha hjälp att hitta smycket. Detta vaktas av hans faders vålnad, som uppträder värdslost . . .

Akt II

En sotig skorstensstock är allt som återstår. Colombin och hennes far Odardo är utblottade. Nu måste den nöjeslystna och klädtokiga flickan börja arbeta. Hans Sotarmurre får en idé. Om nu kläderna betyder så mycket för Colombin . . . Han skaffar sig själv en ny garderob.

Marie-Carlotta betar sig mystiskt. Karl blir svartsjuk. Luisa friar till Haydn.

Leander avvisar den fattiga Colombin. Hans Sotarmurre för Leander bakom ljust.

Marie-Carlotta skänker Karl några klänningar till docktillverkningen. Pietro provar teatereffekter.

Hans Sotarmurre spår att Colombin ska gifta sig med en svart man.

Steckel köper de sotiga ruinerna. De sista förberedelserna inför kejsarinnans besök tar vid.

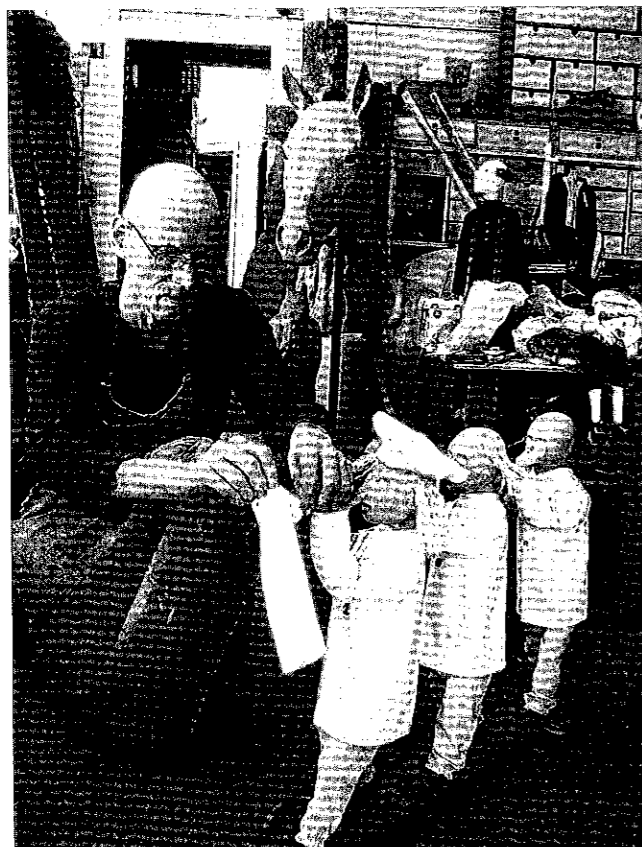

Kostymskiss: Peter Berggren

The International Vadstena Academy's version of Haydn's puppet opera *Die Feuersbrunst* takes place behind the curtains at Prince Esterhazy's puppet theatre, and involves both puppets and people. It is the fall of 1773. Everyone is in a hurry preparing for the emperess Maria Theresia's visit. Haydn has been commissioned to write a new opera - *Philemon and Baucis* - for the opening of the new theatre. But his cast, as well as the puppets in their parallel world, have other priorities. The two worlds interfere, and new relationships develop.

Kejserlig polis vakade över dockorna

Marionetteater var mycket populärt i Österrike under 1700-talet. Wien besöktes av marionettrupper från hela Europa: burattini från Venedig, pupazzi från Böhmen... De mest primitiva spelade i vagnar som kördes iväg för att ge föreställningar på andra platser så snart skådespelet var slut. En av de populäraste marionetteatrarna i Wien var fru Godls Krippenspiel. Hon gav gärna sagospel, till exempel om världens skapelse från det att stjärnorna tändes på himlen till att Adam och Eva vaknade upp i ett jordiskt paradys, där träd

Arne Högsander och Eldsvådans kökspojkar.

Foto: Henrik Rambe

växte upp sekundsnabbt och stora blommor slog ut framför publikens ögon. Fru Godl bjöd på sällsamma ljuseffekter och åskväder med blixtar och dunder. Sodom förtärdes av eld och Jerusalems murar rasade samman tack vare ett sinnrikt teatermaskineri.

Maskintekniska finesser och automater förekom även i hemmen, nästan alltid ackompanjerade av musik. Man kunde vakna till tonerna av en galande gök, och allt man gjorde under dagens lopp skedde till musik. Det strömmade toner ur sykorgar och karamelldosor. Från locket på snusdosan hoppade det fram en kolibri, som sjöng för full hals när man tog sig en pris. En musikalisk soffva fungerade på följande sätt: Så snart man rörde den hördes en hördes vaggvisa. När man väl hade sträckt ut sig började blåsinstrument spela svagt medan man somnade. När vilotimmen var till ända satte en hel orkester i gång med buller och bång.

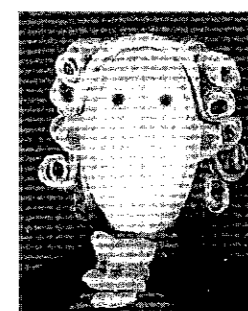
På teatern laddade man med pyrotekniska effekter. Dvärgar och marionetter dansade tillsammans. Det förekom spöken och övernaturliga väsen. I *Eldsvådan* uppträder en fader som vålnad. Huruvida den figuren har rötter i marknadsgycklen eller har inspirerats av Shakespeare är omöjligt att veta. Men vi vet att teatertrupper gästspelade på Esterhazy med Shakespearepjäser, bl.a. *Hamlet* 1773. Fursten lät översätta verken och Haydn skrev sannolikt ackompanjerande musik.

I marionetteatern, liksom i commedia dell'arte, var man frikostig med improvisationer och politisk satir. Dockor kunde säga saker som människor inte kunde. Den alltid vaktsamma kejsarliga polisen fruktade varje form av samhällsomstörtande propaganda, och eftersom de skenbart oskyldiga marionetterna vände sig direkt till folket höll censuren sina falkögon över pjäsernas innehåll. 1770 förbjöds faktiskt marionetteatrarna men dök snart upp igen.

Marionetteatern uppskattades inte bara av lantbor och obildat folk. Precis som furst Esterhazy hade också många andra slottsherrar sina egna marionetteatrar.

Dagens dockteater, som gärna lånar idéer från världens alla hörn, har fortfarande sin grund i de gamla tekniker som roade wienare, ungerska furstar och annat folk i kejsardömet – och gjorde polismakten nervös

Agneta Ginsburg

Speldockor tillverkade av Lisa Björkström. Från vänster: Colombin, Leander, Hans Sotarmurre, prästen, Steckel och Odoardo.

Foto: Henrik Rambe

Eldsvådan hämtar inspiration från italiensk commedia dell'arte. Dockorna har sina rötter i dess fasta typgalleri där oftast ett dominerande karaktärsdrag renodlas hos figurer som Colombin, Harlekin, Pulcinella, Leander och Pantalone.

Precis som commedians Colombin dras Eldsvådans Colombin in i intriger, och hon är lika villrådig: Vem ska hon välja? Hans Sotarmurre – en lika förslagen och uppfinningsrik filur som Harlekin? Eller ska det bli Leander? Adelsmannen som inte inser att högmod går före fall och därför finns med i varje commediapjä.

Fattigslappen Steckel har en hel del gemensamt med den egenkäre och lissmande Pulcinella. Och commedians ekonomiskt sinnade pappa Pantalone, ofta framställd som en af-

färsman från Wien, motsvaras i *Eldsvådan* av Odoardo, Colombins far.

Commedia dell'arte, som har sina rötter i romersk komedi, hade sin storhetstid från 1500-talet och ett par hundra år framöver. Förutom att den var folklig och drev gäck med överhet och mänskliga svagheter, var den speciell genom att kvinnor tilläts medverka på scen. Många europeiska dramatiker, som Molière och Ludvig Holberg, har inspirerats av och vidareutvecklat commedia dell'arte. Mozarts meste librettist Lorenzo Da Ponte använde commedians typgalleri. För att inte tala om Carlo Goldoni, venetianaren vars pjäser använts till mängden opera buffa eller dramma giocoso. Till exempel Haydns *Apotekaren* (1768) och *Livet på månen* (1779).

Bo Ludvigsson

Liten Maria. Marionett kommer från italienskans lilla Maria. Ursprungligen en beteckning på kyrkornas rörliga Mariaskulpturer.

Eldsvådans dockteknik är bl.a. inspirerad av japansk bunraku, en månghundraårig avancerad form av dockspel. I Vadstena-Akademien tekniskt förklarade version spelas varje docka av en eller två spelare medan man i Japan använder tre spelare per docka.

Livet på furstens sommarslott tar gestalt

För många år sedan hittade en ung skolpojke, Peter Berggren, en marionettopera av Haydn. Sommaren 1978 sitter han och jag på ett trottorkafé vid Stefansdomen i Wien med översättningen av *Eldsvådan* i bagaget. Kontakter med österrikiska och ungerska turistmyndigheter har gjort oss lite förvirrade. Det finns slott Esterhaza i båda länderna. Så småningom klarnar bilden. Familjen Esterhazy hade ägt många slott, men det är speciellt två som intresserar oss. Det ena i Eisenstadt i Österrike, där man just etablerat en årlig Haydnfestival. Det andra i Ungern.

Det gamla lokaltåget slingrar sig fram mellan solrosfält och vingårdar i det flacka landskapet. Plötsligt ett litet berg där fristaden Eisenstadt klättrar längs sidorna. Vi tar in på ett Gasthaus och traskar sedan festklädda uppför backarna mot det magnifikt belägna slottet för att avnjuta vår första konsert i Haydns miljöer. Vi känner hans närvaro när vi skyn-dar genom slottsvalvet in på innergården och uppför de nöta stentrapporna till den berömda Haydnalen. Här har Haydn själv musicerat och dirigerat. Men bara på vintrarna.

Nu vill vi också hitta det legendariska sommarslottet, där han bl.a. skrev *Avskedssymfonin*. Och hitta marionetteatern, den marionetteater som har beskrivits så här: "På båda sidor av åskådarrummet fanns grottor smyckade med fresker och fontäner, så att även under föreställningarna ett stilla plaskande av vatten ledsagade det sjungna och det talade

ordet. Alla väggar, nischer och öppningar är beklädda med stenar, musslor och snäckor."

I hyrbil köar vi otåligt vid gränskontrollen mot Ungern. (Detta var före murens fall.) Äntligen igenom och det bär iväg in i ett sjuttonhundratalslandskap med böljande ängar, lummiga lövträd och små bondbyar. Det är inte svårt att föreställa sig hur jakten gick över fälten i gryningen och hur kejsarinnans vagnar skumpade fram längs vägarna i kvälldiset. Plötsligt en öppning bland träden och där ligger det gula 1700-talsslottet. En beklagande skakning på huvudet blir svaret när vi frågar en guide efter marionetteatern. Men vi kan själva räkna ut var i den väldiga slottsparken den låg. Ivriga tränger vi oss igenom snårskogen och finner en bedrövlig byggnad, resterna av den en gång så glansfulla teatern, unik i sitt slag.

Vi kliver in genom ett hål i väggen och blickar upp mot det trasiga taket. Livet bakom kulisserna på Esterhaza tar gestalt. Här står två meter långa grenadjärer på vakt. Här springer kökspersonalen i baktrapporna med magnifika supéer. Här tillverkar regissören Karl von Pauersbach dockor och repeterar nya verk. Här skapar teaterarkitekten Pietro Travaglia dekor och kostymer. I allén från musikerhuset till slottet skyn-dar Haydn på väg till ett av sina många dagliga möten med fursten. Och nu är han – och vi – i Vadstena.

Agneta Ginsburg

dade stora konstnärliga och ekonomiska framgångar. På ålderns höst – han dog 77 år gammal i maj 1809 – hyllades han som nationalkompositör. Haydn skrev också den österrikiska kejsarhymnen *Gott erhalte Franz den Kaiser*, med annan text numera känd som *Deutschland, Deutschland über alles*.

Ur verkförteckningen: 104 symfonier, 84 stråkkvartetter, pianotrior och annan kammarmusik, 52 pianosonater, oratorier och annan kyrkomusik. Operor som *La Canterina/Sångerskan*, 1766, och *L'infedeltá delusa/Den gäckande troheten*, 1773, och flera marionetto-peror. De flesta av dessa blev dock lågornas rov då Haydns hus i Eisenstadt brann (två gånger till och med) och när Esterhazas första operahus gick upp i rök 1779.

Hjulmakarens son med brinnande skaparkraft Joseph Haydn föddes 31 mars 1732 i byn Rohrau. Fadern var hjulmakare och modern kokerska. Det musicerades mycket i hemmet och Joseph Haydn fick även regelrätt musikutbildning. Som åttaåring antogs han till Stefansdomens gosskör i Wien. Efter målbrottet studerade han bl.a. för operatonsättaren Niccola Porpora. Sin första symfoni komponerade Haydn 1759 då han ledde en privat grevlig orkester i Böhmen. 1761 trädde han 29 år gammal i furstefamiljen Esterhazys tjänst och stannade till 1790 då Nikolaus Den magnifike gick ur tiden. Med furstlig pension i bagaget slog sig Haydn ner i Wien. Tack vare att hans verk under Esterhazaåren getts ut av en Wienförläggare var han en efterfrågad celebritet. På 1790-talet vistades han i två omgångar i London och skör-

Magnus Ahlström, tenor

Född 1972, uppvuxen i Rävlanda. **Studier** Musikgymnasium, Norrköping, Kgl. Musikhögskolan: först musikerlinjen (trumpet), därefter sånglinjen. I höst börjar han sitt tredje år på Operahögskolan i Stockholm. **Engagemang** Har medverkat i Folkoperans uppsättning av Daniel Börtz *Marie-Antoinette*, Elio i Vadstena-Akademiens uppsättning av barockoperan *Bassiano* på Gamla teatern sommaren 2001. Solist i en rad större verk med orkester, bl.a. Alfvéns 4:e symfoni med Kgl. Filharmoniska orkestern, Nielsens *Fynsk Foraarm* med Norrköpings symfoniorkester samt Bachs Magnificat och Juloratorium med Stockholms barockorkester. Han har bl.a. sjungit Mozarts Requiem, Bachs h-moll mässa, *Johannespassionen*, *Matteuspassionen* och Haydns *Theresiamässa*. Magnus Ahlström har även spelat Haydns trumpetkonsert. **Stipendier** Crafoordska stiftelsen, Märtha Christina Vahlquist, Mannheimer Svartlings stiftelse.

Maria Bastrup, sopran

Född 1975 i Växjö. **Studier** Sånglinjen, Vadstena folkhögskola, musikpedagogexamen, Musikkonservatoriet, DKDM, i Köpenhamn. Avslutade sina diplomstudier i sång på Musikkonservatoriet i Köpenhamn under våren och börjar i höst på Operaakademiet i samma stad. **Engagemang** Debuterade 17 år gammal som gosse i *Trollflöjten*. Har bl.a. studerat Zerlina i *Don Giovanni*, Susanna i *Figaros bröllop*, Eurydike i Glucks *Orfeus och Eurydike*, Marie i Alban Bergs *Wozzek*. Hon har varit solist i sakrala verk som Pergolesis *Stabat mater*, *Paukenmesse* av Haydn, Otto Olsson Requiem, Bachs Juloratorium och Vivaldis *Gloria*. **Stipendier:** Crafoordska stiftelsen, Stipendium för studerande vid DKDM, Karl och Kerstin Peterssons kulturstiftelse.

Lisa Björkström, dockmakare, dockspelare,

Född 1970 i Stockholm. **Studier** Nyckelvikskolans skulpturlinje, Kunsthögskolan i Holbaek, Danmark, dockmakarlärling i tre år på Stockholms stads hantverksförenings skola med inriktning på udda hantverk samt på Papjé-masjéfabriken, Dramatiska institutets treåriga dockteaterutbildning. **Engagemang** Hon har varit dockspelare i bl.a. *Kritcirkeln* på Krapperrups sommarteater, *Alice i underlandet* och *Dinosaurieskogen* på Marionetteatern. Dockmakare i bl.a. *Mina och Kåge*, *Tomtar och kameler* samt *Sagan om den lilla farbrorn* på Marionetteatern. Medverkat i dockteaterfestivaler i bl.a. New Dehli och Tokyo.

Ingela Bohlin, sopran

Född 1970, uppvuxen i Lund. **Studier** Sångpedagogexamen Musikhögskolan i Malmö, Operastudio '67, examen från Operahögskolan i Stockholm december 2001. **Engagemang** Hon har sjungit Anna i *Hertig Magnus och sjöjungfrun* (skivinspelning, Naxos 2000) och sopranrollerna i Reine Jönssons *Strändernas svall* på Vadstena-Akademien. Hon har sjungit Fiordiligi i *Cosi fan tutte* på Chicago Opera Theater. Anställd i Radiokören 1996-98. Solist hos bl.a. Radiosymfonikerna och Drottningholms barockensemble. Ingela Bohlin har vid ett flertal tillfällen framträtt i radio och TV. I höst väntar Poulencs *Vox Humana* på Kulturhuset i Stockholm. **Stipendier** Vadstena-Akademiens Vänner (Gerhard Bona), Magnus och Ingrid Allanders fond, Crafoordska stiftelsen, Östgöta Gille.

Mattias Hülphers, dockspelare

Född 1969 i Stockholm. **Studier** Comediantlinjen, Folkuniversitetet i Stockholm, 1987-88, Teaterhögskolans mimlinje, 1990-93, Ecole Philippe, Gaulieres clown workshop, 1993. Mattias Hülphers har även genomgått lärarutbildning i Alexanderteknik, London, 1996-97. **Engagemang** Skådespelare på Teater Pero, Teater Replica, Tur Teatern, BUS (Barrens underjordiska scen) m.fl. Mattias Hülphers är även skådespelare och regissör i teatergruppen Adlib.

Lars Johansson Brissman, baryton

Född 1973 i Stockholm. **Studier** Adolf Fredriks musikklasser, Stockholms musikgymnasium, Birkagårdens folkhögskola, Musikhögskolan i Stockholm, Operahögskolan i Stockholm, 1998-2001. **Engagemang** Korist i Radiokören vid 20 års ålder. Hösten 1999 solist med Orphei drängar på deras USA-turné och med Estniska filharmoniska kammarkören och Tallins kammarorkester på Europa- och USA-turné. Lars Johansson Brissman medverkade i *Kortspelarna* och *De blåsta rivalerna* på Gamla teatern i Vadstena 1999 och Hertig Magnus i *Hertig Magnus och sjöjungfrun* på Vadstena slott 2000. Hösten 2001 medverkade han i uruppförandet av Unander-Scharins *Hummelhonung* på Kgl. Operan och sjöng Wotan i Folkoperans *Lilla Rhenguldet*. Under våren har Lars Johansson Brissman sjungit Donner i *Rhenguldet* på Folkoperan och i höst väntar Guglielmo i *Cosi fan tutte* på samma scen. **Stipendier:** Crafoordska stiftelsen, Konstnäreringen, Kgl. Musikaliska akademien, Joel Berglund och Kristina Nilsson.

Olof Philipson, dockspelare

Född 1970 i Stockholm. **Studier** Comediantlinjen, Folkuniversitetet i Stockholm, 1989-91. Ecole International de Théâtre LASSAAD, Bryssel, 1992-94. **Engagemang/roller** Europaturné med belgiska Dinska Bronska i commedia dell' arte-föreställningen *De Keizer, clown i Ina&Bert* på turné till bl.a. Schweiz och Korea. Medverkan i *Mordet på Marat* på Alias teatern, *MEN MAN!* på Turbulens, *Lille Prinsen* på Gävle folkteater, *Lilla Syster Kanin* på Dockteatern Tittut, *Small Talk & Dance* med Turbulens på Kulturhuset i Stockholm. Roll i filmen *Om inte*, regi Ella Lemhagen. Konstnärlig ledare för Turbulens, Stockholm.

Karl Rombo, tenor

Född 1976 i Stockholm. **Studier** Adolf Fredriks musikklasser, Stockholms musikgymnasium, Birkagårdens folkhögskola och fyra års utbildning på sångsolistlinjen, Kgl. Musikhögskolan. I höst börjar han på Operahögskolan i Stockholm. **Engagemang** Sjungit i kören på Folkoperan och där även gjort Don Curzio i *Figaros bröllop*, advokat Barnave i Börtz *Marie-Antoinette* samt Parpignol i *La Bohème*. Konspiratör i *Ett foto av självaste tsaren* på Kgl. Operan, Gherardo i Puccinis *Gianni Schicchi* på Kgl. Musikhögskolan samt titelrollen i Kappsäcksooperans *Prins Törnros*. Karl Rombo har också varit solist vid en rad konserter, även i Sveriges Radio P2. **Stipendier** Folkoperans Vänner, Craafordska stiftelsen.

Martin Thörnqvist, tenor

Född 1972 i Göteborg. **Studier** Vadstena folkhögskola, Musikhögskolan i Malmö, Mozarteum i Salzburg. **Engagemang** Ermino i Haydns *La Vera Constanza* på Opera Semplice, Per-Ove i Tomas Blums *Stengästen*, Malmö musikteater. Solist i bl.a. h-mollmässan av Bach, Mozarts Requiem, Haydns *Skapelsen* och Händels *Messias* i Sverige och Tyskland. Framträder även med romansprogram. **Stipendier** Familjen Wikanders stiftelse, Edward Magnus musikfond, Craafordska stiftelsen.

Pierre Wetter, skådespelare

Född 1972 i Karlskrona. **Studier** Teaterhögskolan i Malmö, 1994-97. **Engagemang** Har gjort roller som Kent i Alan Ayckborns *Gin&Bitter Lemon*, Norrbottensteatern, Nilsson i *Herran* av Jan Ericson, Länsteatern i Örebro, Damis i *Tartuffe*, Västerbottensteatern och Kompis i *Hästar* av Fredrik Berger, gästspel på Nya Pistolteatern i Dramalabets regi.

Staffan Larson, dirigent

Studier Kgl. Musikhögskolan, solistdiplom i violin 1979. **Engagemang** Staffan Larson har varit konsertmästare i flera svenska symfoniorkestrar. 1989 debuterade han som dirigent med Västerås sinfonietta och var 1996-98 dess konstnärlige ledare och chefdirigent. Under innevarande år framträder han med Kgl. Filharmoniska orkestern, Stockholm sinfonietta, Svenska kammarorkestern, Värmlands sinfonietta, Uppsala kammarorkester m.fl. Som operadirigent har han bl.a. varit knuten till Sakai City Opera (Osaka), Vadstena-Akademien och Norrlandsoperan, där han våren 2003 dirigerar Purcells *The Fairy Queen*. Staffan Larson intresserar sig för stilltroga framföranden av wienklassicism och tidig romantik men även för samtida musik, vilket visar sig i regelbundet samarbete med ensembler som Ma, Gageego! och Kammarensemblen.

Peter Berggren, regissör, scenograf, kostymör

Studier TV-producentutbildning, scenografutbildning, film- och teatervetenskap. **Engagemang** För TV har han regisserat och producerat allt från dramadokumentärer som *Goethe and Ghetto* och *S.O.S Harrisburg* till filmporträtt av bl.a. tonsättaren Allan Pettersson, dirigenten Eric Ericson och trombonisten Christian Lindberg. Han har även producerat konserter med symfoniorkestrar samt gjort dekor och kostym till många pjäser, musikaler och operor vid svenska och europeiska teatrar samt för TV. 1995 regisserade han Ture Rangström d y:s *Då brann den föräldraliga elden* på Gamla teatern. Han har spelat horn i Västerås Musiksällskap, Nordiska ungdomsorkestern och Nairobi symfoniorkester. Peter Berggren har erhållit en rad utmärkelser för sina TV-produktioner.

Agneta Ginsburg, regissör, författare, översättare

Studier Dockspelarutbildning, Marionetteatern, 1958-61. Fil. kand. i teatervetenskap, konsthistoria, nordiska språk och filosofi. Utbildning i dramaturgi, regi och produktion på Sveriges Television och Dramatiska institutet. **Engagemang** Producent, projektledare och dramaturg på SVT, barnprogramchef 1983-86. Hon har bl.a. producerat musikserien *Med på noterna* med Monica Dominique, Ingvar Kjellson och Anders Linder, *Berättelser för mina barnbarn* med nobelpristagaren Linus Pauling, *Universums hemlighet*, *Gensvar* med flera vetenskapspjäser från Klara sopp-teater. Agneta Ginsburg har gjort dockor till Kgl. Operan, Borås stadsteater och Tom Tits experiment. 1998 skrev och regisserade hon *Blomsoten*, en pjäs om pojken Carl Linnaeus på Naturhistoriska riksmuseet. Agneta Ginsburg svarar för översättningen av *Eldsvådan* och har tidi-

gare bl.a. översatt musikalen *Cabaret*. Hon arbetar för närvarande med utställningen *Tanken flyger*, som öppnar i september inom ramen för konst och vetenskapsfestivalen *Spejplan Stockholm*.

Mattie Hollósy, ljussättare

Född 1976 i Stockholm. **Studier** Utbildning i teater teknik, Dramatiska institutet, 1999-2000, regikurs Spegelteatern, 1995-1996. **Engagemang** Ljussättning av *Ci-vi-li-sa-ti-on* i regi av Richard Günther på Teater Galeasen, *Temperance* i regi av Joakim Siegård på Finska teatern samt Maria Bloms *Liten Tuva* på Teaterhögskolan (även tekniskt ansvarig). Hon har även satt ljuset till Spegelteaterns uppsättningar av *Danny och de vida blå haven*, *Woyzeck*, och *Den itusågade damen*. Mattie Hollósy har varit anställd på Dramaten, Stockholms stadsteater, Östgöteatern och Bohuslänns teater. Hon var scenmästare sommaren 2000 och ljusstekniker sommaren 2001 på Vadstena-Akademien.

Katrin Wahlberg, maskör

Studier Södra Latins Musiklinje, maskörelev på Stockholms stadsteater, IT- och mediautbildning. **Engagemang** Hon har skött maskeringen vid ett femtontal produktioner på Vadstena-Akademien och varit anställd vid Musikteatern i Värmland, Pistolteatern och Fria teatern. Hon är maskör vid Stockholms stadsteater sedan 1989 och har även arbetat på Kgl. Operan, Teaterhögskolan i Stockholm, Kronobergs länsteater, Operahögskolan i Stockholm samt med Stockholms Barocksolister och på Drottningholms slottsteater. På Vadstena-Akademien har hon bl.a. arbetat med Forssells *Riket är ditt*, *Andarnas ö/Stormen*, *Mjölarna* och *Hertig Magnus och sjöjungfrun*. Katrin Wahlberg har även arbetat med musikalen *Kristina från Duvemåla*, med filmproduktioner och filmperukmakt.

Catherine Wingren, musikalisk instuderare

Studier Musikvetenskap, Stockholms universitet, pianopedagogexamen, Musikhögskolan i Örebro, operarepetitörsexamen, Operahögskolan i Stockholm. **Engagemang** Hon frilansar som repetitör och ackompanjör och har varit verksam vid bl.a. Operahögskolan, Malmö musikteater, Folkoperan, Piteå kammar- och kyrkoopera samt Norrlandsoperan. Sommaren 2000 var Catherine Wingren musikalisk instuderare för Ivar Hallströms *Hertig Magnus och sjöjungfrun* på Vadstena slott.

Arne Högsander, dockmakare

Verksam som dockmakare och dockspelare på Marionetteatern under 60-talet. Sedan 1970 har han egen dockverkstad, Pappé-masjefabriken på Skeppsholmen i Stockholm. **Engagemang** Han har bl.a. medverkat i samt gjort dockor och masker till *Mumindalen* (TV:s julkalender 1973), *Trollflöjten* för TV, filmen *Fanny och Alexander* samt till *Väntarna* och *Ett drömspel* på Stockholms stadsteater och *Spökskonaten*, Marionetteatern, 1992. Arne Högsander har turnerat med Marionetteatern till bl.a. Indien, Thailand och Grekland. Han har varit dockspelare på bl.a. Byteatern i Kalmar, Långa Näsan, Marionetteatern och i TV. Han har även haft flera utställningar.

Susanna Holmqvist, kostymateljéansvarig, tillskärare

Född 1965 i Stockholm. **Studier** Utbildad herrskräddare. Har studerat teaterkostymens historia på Dramatiska institutet samt korsettsömnad. **Engagemang** Susanna Holmqvist har designat och tillverkat kostymer åt bl.a. Teatergruppen Strålarna och Komedigruppen i Vadstena sedan 1986. Hon har skapat guidernas kostymer samt dräkter till nattvandringar på Vadstena slott. Susanna Holmqvist har varit skräddare för *Così fan tutte* vid Västerås sinfonietta och bl.a. Börtz *Marie-Antoinette*, *La Traviata* och Sven-David Sandströms *Jeppa på berget* på Folkoperan i Stockholm. Skräddare till Dramatens produktioner, bl.a. *Cyrano och Spökskonaten*, 1999-2000, samt till *Chess* på Cirkus, 2001-2002. Lärare på Vadstena folkhögskola, 2001-2002. Chef för Vadstena-Akademins kostymateljé sedan 1992. Bosatt i Vadstena där hon har eget skrädderi.

Lars Warnstad, konsertmästare

Född 1959 i Arvika. **Studier** Ingesunds musikskola och Edsbergs musikskola för Endre Wolf och Lars Frydén. Utövare av den värmländska polsketraditionen. Riksspelman 1975. Studier i barockfiol för Marc Destrubé, Amsterdam. **Engagemang** Lars Warnstad har varit violinist i Kgl. Hovkapellet, Drottningholms slottsteaters orkester, Ensemble Anima Eterna samt Folkoperan och är sedan 1987 fast anställd vid Norrlandsoperan. På Vadstena-Akademien har han tidigare bl.a. medverkat i *Mälaren förälskad i sin modell* av E. Duni, 1984, och Ditters von Dittersdorfs *Spöket med trumman*, 1997. Har i flera år medverkat som solist vid Umeå folkmusikfestival och ger tillsammans med Sebastian Dubé, kontrabas, och Mats Berglund, fiol, konserter med västvärmländsk folkmusik.

Den eldfångde mr Smith kommer alltid på oönskat besök

Det är en augustikväll 1762. De franska skådespelarna är på plats. Drottningholms slottsteaters salong är mer än fullsatt med drottning Lovisa Ulrika och den lille kronprinsen Gustaf närvarande. Alla ljus är tända. Man har dunkat i scengolvet för att markera att spelet ska börja. "I det samma kom madame Baptiste springandes mitt igenom teatern. Hon gjorde en gest som utvisade all hennes bedrövelse. Men ingen trodde annat än att det hörde till pjäsen. En liten tystnad blev och man kunde ingenting märka. Madame Baptiste fann då att hennes tecken inte hade gjort nödvändig verkan. Hon var den enda som åter hade den resolution att komma in. Och då sa hon med halvkvävd röst: Le Feu! . . ."

Strax därpå är den gamla teatern övertänd. Elden bryter genom fonderna. Röken väller in. Panik uppstår medan man i rangordning försöker utrymma teatern. Det brinner min sköna . . .

ELD OCH TEATER hör ihop på ett nästan makabert sätt. En teater var på den tiden en tidsinställd katastrof. Lättantändliga kulisser, fonder och kostymer i siden och fjädrar blandades med levande lågor från vaxljus och rovoljelampor. Inventarielistorna talar om bleckpannor, lamptråg, blyxtapparater, reflektorer och ljushållare. Man lekte med elden för att åstadkomma illusioner och överraskningar.

Teatrarnas ljusmaskineri var ofta försedda med livsfarliga rörliga fotramper och vridbara kulissljushållare. Fyrverkerier och mer explosiva pjäser ur militära rustkammare utgjorde en del av de teatrala äventyren. Fyrvärkarens och maskinmästarens uppfinningsrikedom och aktiviteter på teatern uppskattades vida mer än brandförsvarets. Så länge inget hände. Ett par läderhinkar, en svabb att doppa i vatten och en gammal handpump räckte inte långt.

Teatern var ett bländverk. Publiken kom till teatern för att uppleva det förtrollade ljuset och ljusmagin. Man ville förföras. Ett brinnande gult vaxljus på ett bord skapade en värld. Etthundrafemtio osande ljus bakom kulisserna och i kristallkronorna var en stor upplevelse.

Att vistas på teatern var länge ett spel på liv och död. Det gav en förhöjd livskänsla. Man gick dit för att uppleva naturen och verkligheten fångad i en scenografi i kittlande lek

med effekter. Scenens hjältar trotsade jordbävningar, eldsprutande drakar, vulkanutbrott, glödande kanonkulor, brinnande helveten och spektakulära eldsvådor. Allt gick att åskådliggöra redan för över tvåhundra år sedan.

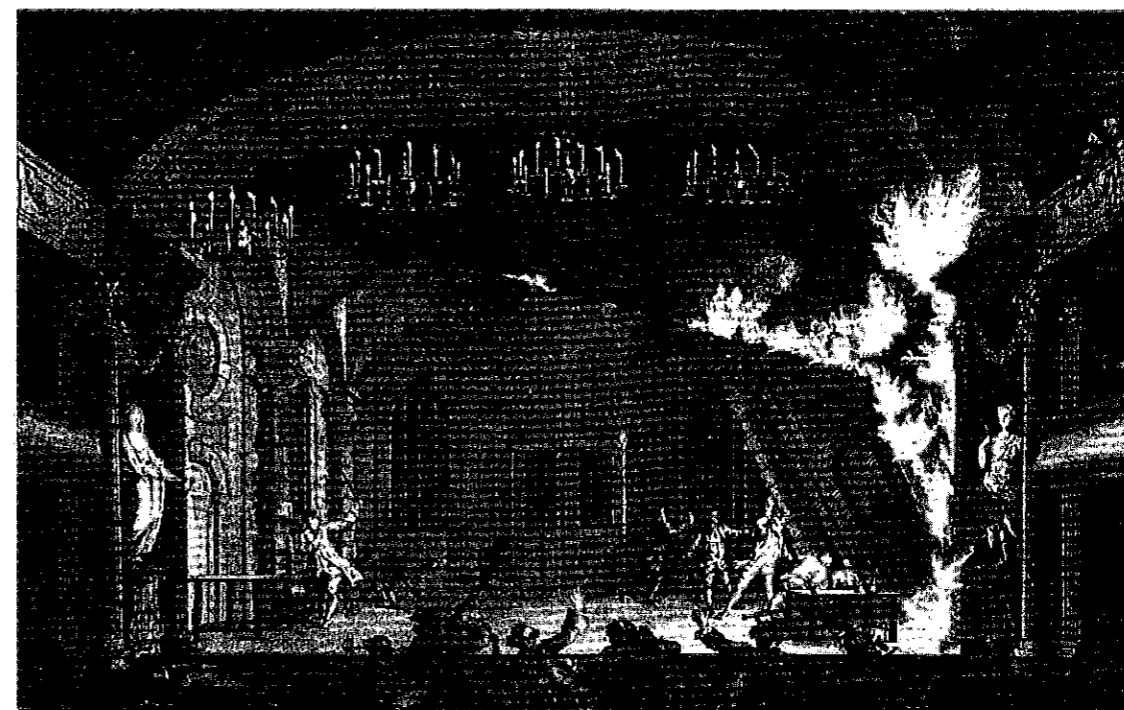
SLOTTSTEATRARNÄ PÅ Drottningholm och Gripsholm har fortfarande vackra exempel på eldmåleri på fonder och kulisser avsedda att exponeras för åskådarna tillsammans med rök och levande lågor. Genomlysbara sättstycken och fonder, så kallade transparanger, var mycket vanliga. Blyxtar, eldslågor och offereldar var inga problem. Det löstes med kemi och pyroteknik. Större eldsflammar utfördes med sinnrika konstruktioner där rök, sidenväv och ljussättning kom till användning. Hade man bokstavligen "eld i baken" gick det också att förverkliga. Scenfyverkerierna var vanliga. Linburna raketer, bengaliska eldar och spektakulära rökeffekter ingick i sortimentet.

Lekfullhet och fantasi präglar användningen av de fyra elementen och åskådliggörandet av olika naturkatastrofer. Musik och ljudeffekter bidrog till illusionerna. En replik om att elden var lös hade också god effekt. Ibland alltför god. Paniken låg alltid på lur. Än i dag lär det vara förbjudet att använda ordet "fire" bakom scenen på engelska teatrar. "Mr Smith is here!" är synonymt med att teatern brinner.

Kanske kände Händel till den hemliga koden? När hans fyrverkerimusik framfördes första gången i London 1748 brann den pyrotekniska triumfbågen upp. Fast det var utomhus i Green Park med förmodligen tusentals Mr Smith närvarande.

HAYDN HADE säkerligen grundliga kunskaper om eldsvådor och teaterbyggnader. Marionettoperan *Die Feuersbrunst* talar för detta. Vår egen C. M. Bellman från samma tidsepok var ett barn av sin tid. Han älskade att gå på teater. Han var vansinnigt rädd för åskan och att elden skulle komma lös. I epistel nr 34 iscensätter han eldsvådan i Kolmätargränd i Stockholm med "larm och buller, gråt och skratt" och melodramatiska effekter. Elden och döden bildar fond till den berusade Movitz och en rad skrikande nymfer, käringar, gesäller och marscherande brandsoldater. Det är stor teater.

Den skräckblandade förtjusningen för den levande elden

Amsterdams teaterhus
Schauburg
står i lågor den
11 maj 1772.

förstärktes förmodligen av det egna risktagandet av att vistas i en brandfarlig miljö. Antalet nedbrunna teatrar före elektricitetens införande är förskräckande.

I TIDSSPANNET mellan det att en salutkanon 1613 satte eld på Shakespeares The Globe i London och att Ringtheater i Wien brann ned till grunden 1881 med 450 innebrända, ägde tusentals teaterbränder rum.

Listan över förkolnade 1700-talsteatrar är lång. Operan i S:t Petersburg 1749, Drottningholmsteatern 1762, Schauburg i Amsterdam 1772, slottsteatern i Weimar 1774, och slottsteatern på Esterhaza 1779 är beryktade katastrofer. Mellan

1810 och 1909 förekom närmare fjortonhundra teaterbränder med över elva tusen omkomna.

Den fruktansvärda verkligheten överträffar allt och den mänskliga faktorn är en återkommande förklaring. Det började ställas brandsäkerhetskrav på teatrarna. Brandsoldaten i kulissen blev ett begrepp. Scenpyroteknikerna blev datoriserade experter. I dag har rockkonserterna tagit över elden och röken. Lasereffekterna är legio. Vi sitter hemma i trygghet och tittar på TV, ryser när bränderna och katastroferna härjar därute.

Ture Rangström

Vadstena-Akademiens nimbus – vad är det?

I Vadstena-Akademien pendlar vi längs tidsaxeln. Perspektivet sträcker sig över århundraden. Konstnärer, praktikanter, snickare, vaktisar, tekniker, ledare – och publiken – alla deltar i det man på forskarslang kallar "mental stretching". Musik och berättelser från både förr och nu ger oss en skymt av det oändliga och skapar gemenskap. Arbetslust och samhörighet blir större när vi blir varse det långa perspektivet och inte bara lever i nuet. Den hopplöshet vi känner när individen är det högsta möjliga försvinner. Vi "dansar och ler" och badar i Vättern men framför allt lär vi oss att tygla och tolka känslor, att uttrycka oss så att tydlighet och funktion uppgår i skönhet, kraft och stark beröring.

Byggnader från förr påverkar oss. Slottets och Gamla teaterns berättelser och krav ger tankar för nuet. Människor från förr inspirerar genom de tecken de lämnat *både* i form av noter *och* i form av murar, målningar, takfall och tiljor. Allt omstöps i våra hjärtan – en del blir tillgängligt i föreställningarna, en del bär vi "bara" med oss i våra sinnen. Ofta hela livet.

Vadstena-Akademien är en kulturell sambandscentral, en mötesplats för människor med olika ålder, bakgrund och erfarenhet. Vår tids mest garvade och uppburna regissörer och författare får sina alster prövade och bearbetade av unga okända tonsättare, sångare, musiker, scenografer. Mötesplatsen är också till för alla omkring oss, publik, vänner och stöttepelare – landshövding, styrelse, bidragsgivare. Människor från förr som fortsätter att påverka oss är också de som nyss ryckts bort: Lars Wallin, s-landstingsråd, ett bergatroll som med kulturpolitiska visioner och äkta kärlek till konsten, skakade fram guld. Han dog på väg till ett av våra styrelsemöten. Mauritz Horn af Åminne, bonde av börd och ord-

förande i Vadstena-Akademiens Vänner, var inte mycket för känslsamhet men lyssnade lyhört till operaarior. Vem kunde tro att greven skulle fixa både cembalo och slottstoaletter!

Anna-Greta Österberg var en pensionerad sjuksköterska, som frejdigt skötte soppkök och sålde program. Hennes glada tillrop blev till guldkant för alla. Jag grät mig genom ett styrelsemöte då jag fått veta att hon inte längre fanns. Men hon finns!

En journalist i Frankfurter Allgemeine Zeitung bad förra året om en förklaring till den jämna, ständigt höga konstnärliga kvaliteten, som bjuds i Vadstenaoperorna. Han fann svaret i verksamhetens "Nimbus". Uppmärksamheten i pressen, utsålda hus, offentliga bidrag och sponsring säkrar uppsättningarna. Alla samverkar. Tack!

Nimbus = glans, skimmer, anseende och ära.

Foto: Hans Lindström

Anna-Greta Österberg utanför Gamla teatern, en värdig representant för Vadstena-Akademiens Vänförening vars stöd inte kan överskattas.

Astrid Lande, vd

Offentliga anslagsgivare

Riksdagens kulturutskott/Kulturdepartementet/Statens kulturråd, Östergötlands läns landsting och Vadstena kommun.

Fonder och stipendiegivare

Ingrid och Magnus Allanders fond, Crafoordska stiftelsen, Stiftelsen Sigurd och Elsa Goljes Minne, Föreningen Vadstena-Akademiens Vänner, Ingrid Maria Rappes fond, Märta-Christina och Magnus Vahlquist, Inge-Britt Gustafson och Gerhard Bona ger stipendier. Stiftelsen framtidens kultur och Gertrude och Ivar Philipsons Stiftelse bidrar till arbetet med att utveckla opera för barn och unga. Riksbankens Jubileumsfond har anslagit medel för att ordna och tillgängliggöra notsamlingen. Barbro Osher Pro Suecia Foundation och Malin Wählstrands fond bidrar till den scentekniska förnyelsen. Knut och Alice Wallenbergs och Prins Carl Gustafs Stiftelser bidrar till marionettprojektet *Eldsvådan*.

De Aderton

Sponsormedlemmar i Vadstena-Akademien

Sponsorship members of the International Vadstena Academy
Inventive Opera at the Castle and the Old Theatre since 1964

De Aderton, bildat på initiativ av SAAB AB och Östgöta Enskilda Bank, är ett nätverk för östgötska företag som stöder Vadstena-Akademien. Genom De Aderton förener affärsdrivande entreprenörer och kreatörer nytta med nöje tillsammans med konstnärliga entreprenörer och kreatörer i ömsesidig respekt och till fördel för samliga parter.

De Aderton samlar människor som är aktiva i vitt skilda verksamheter. Tillsammans med Vadstena-Akademien sprider vi kultur, som stimulerar tanken och gör gott för själen oavsett om den roar eller oroar, till varandra och till de anställda i våra företag, till invånarna i Östergötland och till dem som besöker vår region.

För oss i De Aderton är det värdefullt att på olika sätt kunna bistå alla de unga operaartister, musiker, scenkonstnärer och andra yrkesgrupper som vill skapa sig en framtid i operans och teaterns värld. År efter år söker sig unga människor till Vadstena-Akademien för att under ett par koncentrerade sommarmånader utforska sina respektive yrkens uttrycksmedel.

För dem är det ett privilegium att få göra detta i en anrik kulturmiljö som förpliktigar. För oss i De Aderton är det ett privilegium att varje sommar få åtnjuta resultatet av musikdramatikens möjligheter i spännande och vitala uppsättningar på Gamla teatern och i Brölloppsalen på Vadstena slott.

Samarbetet mellan De Aderton och Vadstena-Akademien har bara funnits ett par år. Men redan år 2000 vann De Aderton och Vadstena-Akademien tillsammans första pris i Föreningen Kultur och näringslivs tävling om bästa kultursponsring.

De Aderton alluderar på Svenska Akademien. Dess ledamöter är aderton på papperet, men som bekant deltar inte samtliga i sammanträdena. I De Aderton deltar alla ledamöter i god sämja på lika villkor och stöder Vadstena-Akademien på skilda sätt. Vi är dess ambassadörer i regionen och samtidigt får alla ledamöter tillgång till ett informellt nätverk för utbyte företagen emellan.

Dessutom är vi faktiskt nitton. Just nu. Den akademiska namnleken syftar mindre på numerären och mer på det faktum att De Aderton vill vara Vadstena-Akademiens ständiga sponsor. Vi blir gärna fler.

Harald Bengtsson, direktör
Östgöta Enskilda Bank

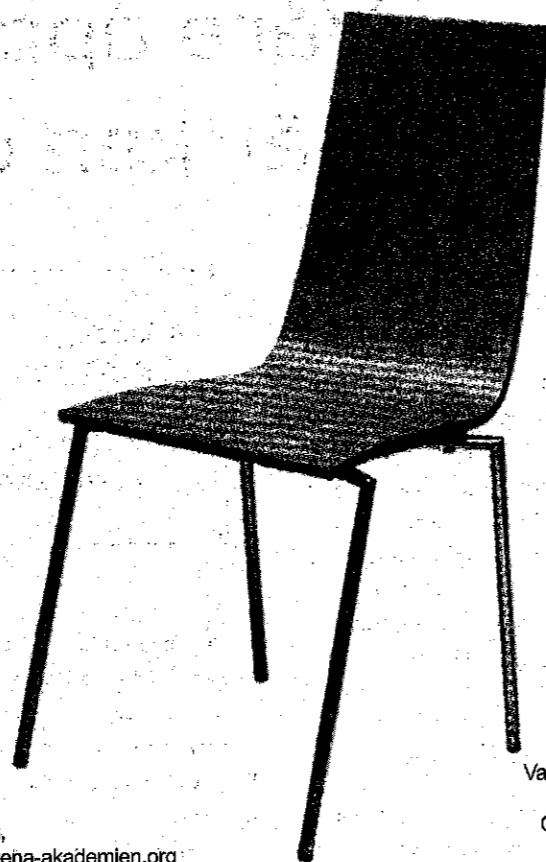
Lars Jägerfeldt, direktör
SAAB AB

Östgöta Enskilda Bank/
Danske Bank
SAAB
BT Industries
CloettaFazer
Elwins Kontorsmaskiner AB/
Carl Lamm
EWAB Engineering
Expert Invest
Hallbeck & Partners
Intentia
KPMG
Orstadius
Pensionat Solgården
Secra
Specialfastigheter Sverige
Tekniska Verken i Linköping
TermoRegulator
Vadstena Klosterhotel
Östgöta Brandstodsbolag
Östgöta Correspondenten

Köp en stol!

Bröllopsalens nya fina stolar är till salu för 1 000 kronor styck. Vi kan inte garantera att Du får sitta på just Din stol under föreställningen. Men den som sitter bakom den ser Ditt namn ingraverat på dess ryggstöd och vet att just Du stöder Vadstena-Akademien!

Vänd dig till Vadstena-Akademiens Vänner, c/o Birgitta Norenberg, Susenborgsv 4, 592 32 Vadstena, eller skicka e-post till info@vadstena-akademien.org

Till sin publik på Vadstena slott har Vadstena-Akademien valt Källemos stol Cobra, designad av Mattias Ljunggren.

Pesten förde operan till Vadstena

Året är 1654. Drottning Kristina är nyfiken på den nyfödda operakonsten. Den italienske kastratsångaren Atto Melani, jämte flera av hans bröder samt kompositören Vincenzo Albrici, kallas till slottet Tre kronor. Då bryter pesten ut. Operakompaniet flyr till Vadstena slott.

Året är 1964. Visionären Ingrid Maria Rappe grundar Vadstena-Akademien. Efter nära tre hundra år ljuder åter operasång i "Sveriges första operahus", som stod färdigt till kung Göstas bröllop med Katarina Stenbock 1552, förvandlades till renässanspalats av Johan III och fick barock prakt av änkedrottning Hedvig Eleonora vid 1600-talets slut.

I snart fyrtio år har Vadstena-Akademien bidragit till att levandegöra denna kulturhistoriska miljö och då ofta knutit ihop nutidens musikforskning med slottets historia. Exempelvis med den första Don Juan-operan, beställd av drottning Kristina i Rom från Melani-brodern Jacopo.

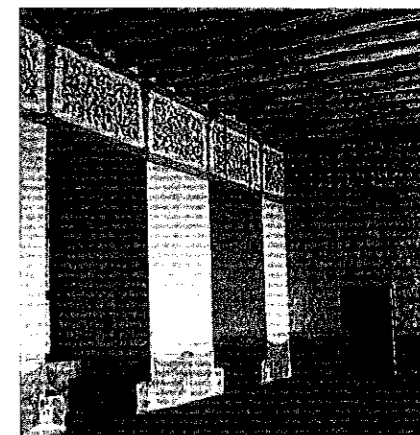
Med sommarens urpremiärer har Vadstena-Akademien hittills framfört ett fyrtiotal operaverk i Bröllopsalen. Sedan 1998 hyrs den direkt av Statens fastighetsverk, som i enlighet med ett riksdagsbeslut 1993 skräddarsytt nya loger och arbetsrum i slottsvallarna. Sommaren 2000 gav Kgl. Operan en "fest- och testkonsert" på borggården. Den visade att

akustiken är ypperlig för operamusik.

Kommun, lands- och stat grundar just nu på slottets roll i framtidens kulturism. I visionen ingår en demonterbar permanent utomhus-scen på borggården. En sådan scen finns i Nyslott/Savonlinna i östra Finland. Där har opera och konserter

på slottets utomhusscen givit staden en oomstridd plats i nationellt och internationellt musikliv, med allt vad det innebär av stimulans för regionens näringsliv och kulturism.

Bo Ludvigsson

Bröllopsalen på Vadstena slott.

Foto: Henrik Rambe

Vadstena-Akademien 2002

Nils Spangenberg, konstnärlig ledare, Anders Wiklund, forskningsledare, Astrid Lande, vd.

Personal: Ylva Axén, tekniskt ansvarig för lokaler och utrustning i Vadstena, Susanna Holmqvist, kostymateljéchef, Gunnar Lande, ekonom, data, webb, Margot Lande, projektledare, Terese Lindström, operaproducent, Annica Sandh, operaproducent.

Projektanställd personal 2002: Dietmar Keitz, notbibliotekarie, Anna Lindman, kansliassistent, Bo Ludvigsson, programredaktör, Henrik Rambe, vd-assistent. *Sommarpersonal 2002:* Kristina Alvskog, kansli, Agnes Branting, soppkök, Hanna Fjällman, programbok, Nina Fredriksson, soppköksföreståndare, Ingrid Hagdahl, kansli, Markus Jonsson, soppkök, Staffan Sunnerud och Adam Wassrin, vaktmästeri.

Styrelsen 2001-2002

Ordförande: landshövding Björn Eriksson. *Vice ordförande:* Professor Bertil Andersson, rektor Linköpings universitet.

Ledamöter: professor Svante Beckman, direktör Harald Bengtsson, f. överläkaren Gerhard Bona, direktör Sven-Eric Hallbeck, tonsättaren Eskil Hemberg, hovsångerskan Berit Lindholm, TV-producent Thomas Olofsson, sångerskan och sångpedagog Ingrid Haking Raaby, direktör Thord Söderlund, ambassadör Magnus Vahlquist. *Suppleanter:* professor Anders Flodström rektor vid Kgl. Tekniska högskolan, f. riksdagsledamoten Lola Björkquist, teol.kand, fil.mag. Ragnhild Danell, universitetslektor Konstantin Economou, prost em. Göran Grefbäck, rektor Owe Hjalmarson, länsrådet Magnus Holgersson, direktör Lars Jagerfelt, professor Ulrik Lohm, hovsångerskan Kerstin Meyer, docent Göran Söderström. *Vadstena kommuns representanter:* kommunfullmäktiges ordf. Inger Printz Gustafsson, lantbrukare Christer Eke-Göransson. *Suppleanter:* f. kommunalrådet Anders Agnemar, musklärare Anna Henriksen. *Östergötlands läns landstings representant:* landstingsrådet Irma Görtz, *suppleant* distriktssköterskan Hjordis Ahlner. *Hederstedamöter:* Torbjörn Lillieqvist, Eve Malmquist, Rolf Wirtén, Per Erik Öhrn, Arnold Östman. *Auktoriserad revisor:* Revisor Leif Bengtsson, Lindebergs Grant Thornton AB. *Vadstena kommuns revisorer:* Jan Inge Printz från 1999, Bertil Olofsson från 2001.

KulturTeknik
Show &
Teater Ljus

Vi valde
KulturTeknik
som Ljusleverantör

013 - 10 18 00 — www.kulturteknik.se

Foto: Paul Henssen

Sommarens librettister: Eva Ström, Magnus Nilsson och Märta Tikkanen. Sommarens tonsättare: Jesper Nordin, Ylva Q. Arkvik och Paula af Malmberg Ward.

Utan librettisterna blir det inga operor

I operans värld är den som skriver texen, eller librettot som det kallas på fackspråk, idag en ganska anonym person. Men det har inte alltid varit på det viset. Så sent som under förra hälften av 1800-talet slog man på trumman för librettisten i marknadsföringen. Man flaggade till exempel inte för Verdi i reklamen inför urpremiären av operan Rigoletto, utan för librettisten Piave.

Att det utan libretto inte blir någon opera kan alla förstå. Men vad det innebär att vara librettist och vilka speciella villkor som ställs, det vet man kanske mindre om. Vadstena-Akademien vill därför bidra till att lyfta fram detta lite undandömda skrå. Förra året

inrättades det nya Lorenzo Da Ponte-stipendiet för librettister. Och i år har vi beställt inte mindre än tre nya libretton – av författare som dessutom debuterar i genren. Som ett nytt inslag i en lång forskningstradition har Vadstena-Akademien också tagit initiativ till ett librettoseminarium den 24-25 juli.

Stafettpippen går sedan under hösten vidare till HageGården. I samarbete med Vadstena-Akademien m.fl. arrangeras där en workshop som en direkt praktisk uppföljning av vårt seminarium.

Nils Spangenberg, konstnärlig ledare

Arnaía – kastad i havet

Operan *Arnaía – kastad i havet* bygger på Märta Tikkanens bok med samma titel. Den lyriska texten tar utgångspunkt i myten om Penelope, Odysseus hustru, men är också personligt förankrad här och nu. En inåtvänd berättelse om en kvinna som lever i både myt och vardag har inspirerat till ett tonspråk med stor spännvidd med inslag av både folkmusik och improvisationmusik. Förutom den nyskrivna musiken används förinspelat material av Improvisationsgruppen Altaír.

Märta: Minioperan är inte vårt första samarbete. Jespers mor skådespelerskan Bibi Nordin gjorde en oförglömlig scenversion av min bok *Mörkret som ger glädjen djup* för Riksteatern, den uppfördes sedan på Dramaten och sändes flera gånger i svensk TV.

Jesper: När Bibi sedan blev sjuk i cancer ville jag skriva något till henne – då kändes det naturligt att basera ett körverk på Märta's bok som funnits med i mitt liv så länge. Tyvärr blev verket färdigt först två veckor efter hennes död.

Märta: Jesper vände sig till mig när han fick en beställning från Vadstena-Akademien. Vi spånade kring utgångspunkt för librettot och ganska snart enades vi om Arnaía. Då visade det sig att bland Bibis efterlämnade arbetsplaner fanns tanken på en dramatisering av boken!

Jesper: Våra infallsvinklar på texten var mycket olika; jag tänkte mycket på vad som skulle vara lätt att tonsätta och hur man skulle få till en musikalisk form i texten medan Märta ville försöka behålla kärnan i sin ursprungsberättelse. Det roliga var att vi var helt eniga om vissa centrala textpartier, sviter, formuleringar.

Märta: Sen gick utkastet av och an över haven. Mina texter är mera stämning än handling, inre monologer. Rytmen, tystnaden mellan orden, tomrummen på baksidan har alltid varit viktiga element i mitt skrivande, jag mumlar fram texten. Att få medverka i ett projekt med begåvade unga människor kring en konstform som är helt ny för mig har varit ett stort privilegium!

Du får inte gå

Den höst när jag skrev librettot kretsade mina tankar kring händelserna den 11 september. Hur var dessa människor funtade? Hur såg deras personliga relationer ut?

Jag läste någonstans att några av dem hade haft familj, fru och barn. Dessa människor måste rimligen levt ett dubbel-liv för att inte familjen skulle bli en säkerhetsrisk.

Hur såg ut ett vardagsliv ut i en sådan familj? Vad sa man till varandra kvällen innan ett uppdrag? Ett uppdrag som var Uppdraget?

Det var frågor som förföljde mig och ville bli gestaltade. Samtidigt ville jag inte binda dem till en viss händelse, en viss kultur, en viss livsåskådning.

Eva Ström

Operan handlar om två människor. De lever tillsammans, men inom sig är de långt ifrån varandra.

Mannen är en fanatiker som ska ta sitt liv i en självmordsattack. Hustrun vet inget om detta utan undrar över varför deras förhållande inte fungerar, och varför mannen inte är tillgänglig för henne. De väntar sitt fjärde barn, och det är något de kan glädja sig över tillsammans. I detta är de nära varandra. Så fort andra tankar smyger sig på, glider något in som en kil mellan dem.

En TV, som gestaltas av en mezzosopran, ingår i scenariot och bidrar både med nyhetsutsändningar och musikprogram (dock är rollen mycket liten). Musikaliskt blir spännvidden därför stor och böljar mellan kärva klanger och visartade melodier som slingrar sig fram.

Ylva Q. Arkvik

Vill ni ha ett frostigt pären?

"En musikalisk kärlekspiruett". Så kändes det när jag fick librettot i min hand, och med full snurr komponerade jag musiken i det jag lärde känna karaktärerna. Två människor drabbas av den stora kärleken och blir en opera. Att dra musikaliska trådar av ljus och mörker genom moster och morbror, just på väg att visa sig för varandra, var ett spännande arbete. Lustfyllt att skriva en arietta på texten "faan!", lustfyllt att pilla dit Schumanncitat på spröda glas, lustfyllt...

Jag har haft tillfälle att fundera över om vi kanske skriver för lite om kärlek, man mår ju så bra under tiden.

Paula af Malmborg Ward

Vykort från librettisten på kvisten

Mörkö där allt begav sig, där har jag blivit kvar när alla sagorna har berättats klart, tycks det. Det här är min verklighet att dikta utifrån, ett skåp med sommarens skörd av musik: Bach, Renata Tebaldi, Mozart med Alfred Bendel, Pollini, Van Morrison.

En evighetssol tycks skina. Varje dag går jag till det gula huset där *Vill ni ha ett frostigt pären* begav sig. Samma jord, samma hav, samma måne. Rosorna har slagit ut.

Oh, så stolt jag är över denna lilla opera i Vadstena ihop med alla andra.

IFK har bytt tränare, Håkan Eriksson, den riktiga Pligg kliver fram. Men jag finns här på Mörkö. Så fort ni ropar kommer jag till Vadstena. Att sjunga är att så i vind.

Nu ska jag gå ut i kvällssolen och vattna. Lycka till från librettisten på kvisten.

Hälsningar
Magnus Nilsson

Kostymskisser av Magdalena Stenbeck

Nutid Dåtid Ingentid Alltid

Repliker från samtal mellan Elisabeth Linton, regissör, Olof Boman, dirigent, Magdalena Stenbeck, scenograf, och Ulrik Gad Poulsen, ljussättare, våren och försommaren 2002.

- Inte "Opera! Applåd, tack! - Opera! Applådtack! - Operaapplådtack!" De tre operorna är faktiskt komponerade för ett och samma tillfälle! De måste bindas ihop.

- Barockens buljongtärning!

- Mmmm... nu kommer den tillbaka: "Vem har sagt att just du kom till världen, för att ha lycka och framgång på färden /.../ Men inte hindrar det alls att du är glad och ger hals, så kläm nu i med en verkligt sjujsungande vals". Taube!

- Operornas karaktärer är huvudpersonerna!

- Riktigt. Alltså rummets tid. Vi gör ju faktiskt en tidsresa i varje opera. Och publiken är slottets gäster. Här förbereds ett gästabad. Publiken bjuds på en skål och skapar sina egna fester, utanför slottet efteråt.

- Det här är speciellt. Rena lyxen att få lov att göra en föreställning i ett så här fantastiskt rum - tjocka murar, djupa nischer. Trägolv. Vi måste använda rummet!

- Men i vilka tider utspelar sig operorna? En i 1950-tal, en rör sig genom olika tider: ingentid; alltid. Den tredje just nu.

- De är olika - och har så mycket gemensamt: **Längtan efter att bli sedd och förstörd, att få möta någon. Misslyckade möten: att tala förbi varann, missförstå och bli missförstådd. Den stora ensamheten.**

- Barockspöken som tittar in i moderna tider; Katarina Stenbeck, drottning Kristina och Hedvig Eleonora hand i hand? Nej!

- Tiderna förändras. Förändras människan? Vi älskar, hatar, slåss för att få makt, fylls av vanmakt, men hoppas, längtar. Och är rädda. Genom alla tider. Trojanska hästen var precis lika förfärlig och ofattbar för dem som levde då, som den 11 september är för oss nu.

- Det händer fasansfulla saker, hela tiden, och man kan inte, får inte, sätta på sig skyggglappar, stänga ut omvärlden. Måste förhålla sig till det fasansfulla.

"Går man där, ytterst lessen, galoschtungt framåt skridande med pukan stämd i moll? Tvärt om du sorgset kvidande! Se här din svåra roll: att inse världens lidande med glädjen i behåll."

Så skriver Tage Danielsson i *Till glädjens värn och ära*. Precis så. Ett fint budskap. Kan också sammanfattas i Märta Tikkanens boktitel: *Mörkret som ger glädjen djup*.

- Tillbaka till tid. Olika tider. De känslor som uppfyller karaktärerna i våra tre operor, upplevde säkert också Katarina Stenbeck. Just på Vadstena slott där hon bara 16 år gammal tvingades gifta sig med gubben Gustav Vasa. Och i bröllopssalen spelades det opera för första gången i Sverige. Drottning Kristina bjöd en italiensk operatrupp till Stockholm men huvudstaden drabbades av pest. Allihopa åkte till Vadstena istället. I barockens tid, i operans födelsestid.

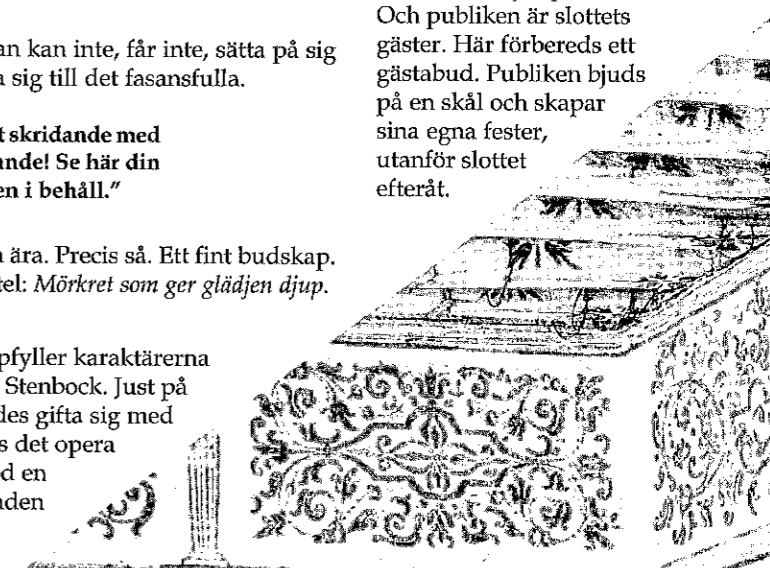

Foto: Henrik Rambe

TIDSSTRÖMMAR

– tre operor om oss

Arnaía – kastad i havet

Musik: Jesper Nordin
Libretto: Märta Tikkanen
Arnaía, mezzosopran: **Katarina Böhm**
Ikarios, Odysseus, Telemakhos,
Amfinomos, baryton: **Andreas Landin**

Du får inte gå

Musik: Ylva Q. Arkvik
Libretto: Eva Ström
Yas, baryton: **Andreas Landin**
Lenja, sopran: **Elin Carlsson**
TV, mezzosopran: **Tove Dahlberg**

Vill ni ha ett frostigt pären?

Musik: Paula af Malmberg Ward
Libretto: Magnus Nilsson
Moster, mezzosopran: **Tove Dahlberg**
Marbror, baryton: **Johan Hallsten**
Pligg, gosse: **Martin Brimalm/Robin Brimalm/
Mårten Larsson**

I föreställningen framförs även musik ur Händels operor *Acis and Galatea*, *Radamisto*, *Julius Cæsar* och *Rinaldo*.
Nyskrivna texter: Olof Boman och Elisabeth Linton.

Musiker: David Björkman, konsertmästare/violin I,
Emelie Eriandsson, violin II, Johan Feldtman, horn,
Karin Hansson, kontrabas, Erik Lang, slagverk, Björn Rapp, flöjt, Sanna Saloma, oboe,
Oskar Smede, fagott, Caroline Syenonson, klarinett, Beata Söderberg, cello, Maria Tuhti, viola.
Förinspelad musik: Improvisationsgruppen Altair. Ljudeffekter: Jonas Vest Hansen.

Regiass: Lina Räftegård. Scenmästare: Ylva Axén. Scenkonsult & snickeri: Martin Ljungberg. Ljus- & scenass: Robert Carlsson.
Måleri: Mia Karlsson. Scenass, rekvisita: Emelie Hallböck. Scenass: Amanda Wickman. Maskass: Cornelia Wahlberg-Beskow.
Kostymateljéer & tillskärare: Susanna Holmqvist. Tillskärare: Michaela Fey-Jurander. Kostymass: Katarina Andrén; Björn-Emil Bergström,
Torbjörn Bergström, Stina Hagdahl och Anna Jartig. Kostympraktikant: Anette Fredriksson.

Kostymskiss: Magdalena Stenbeck

Arnaía – kastad i havet

Kung Ikarios kastar sin och najaden Periboias dotter Arnaía i havet. Hon räddas av havsfåglar och blir Penelope, Odysseus hustru och mor till Telemakhos. Hon söker närhet hos Amfinomos. Bakom myten om den väntande Penelope finns kvinnan Arnaía som gömmer allt i sin väv. Sitt skapande och de fyra mån som vände sig ifrån henne. Ensamheten finns. Och havet.

Du får inte gå

Allt är som vanligt hemma hos Yas och Lenja. TV:n står på, barnen har somnat. Lenja är höggravid och trött. Bara nio veckor kvar. Hon har märkt att Yas har förändrats på sista tiden, men vet inte vad det beror på. Förmodligen är det bara en övergående fas. Plötsligt stannar vardagen upp.

Vill ni ha ett frostigt pären?

På en ö i skärgården framlever en bonde ett stillsamt liv med päronträd, kor och grannens åttaårige fotbollstokige pojke. Och sin passion för klassisk musik. Lugnet störs. En ung operasångerska från storstaden intar hans glasveranda. Hon förstår knappt själv hur det har gått till. Hon blev helt enkelt så satans förtjust i platsen.

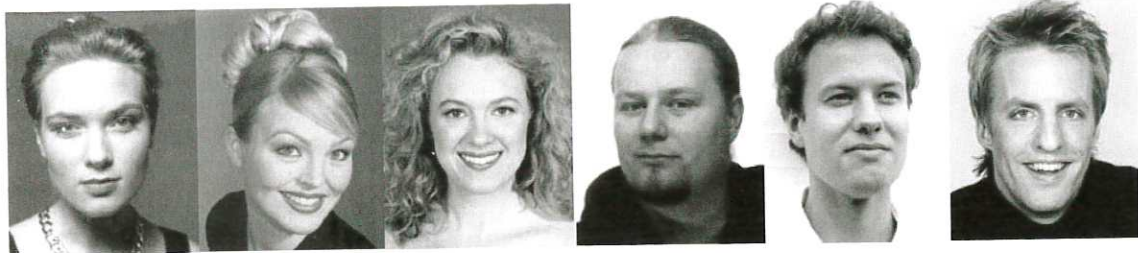
Currents of time – three contemporary operas

Arnaía – thrown into the sea King Ikarios throws his daughter Arnaía into the sea. She is saved by seabirds and named Penelope. She becomes Odysseus' wife and Telemacos' mother. She seeks comfort in Amphinomos. Behind the myth of the faithful Penelope is the woman Arnaía. She keeps everything hidden in her weave. There is loneliness. And there is the sea.

You must not go The TV is on and the children are asleep. Lenja is pregnant and the baby is due in nine weeks. Lately, she has noticed that Yas' mood has changed. He is probably just going through a phase. But suddenly life takes a new turn.

Would you like a frosty pear? A young farmer leads a life in tranquillity on an island in the Swedish archipelago. He has his pear trees, his cows, the company of the boy next door – eight years old and mad about football – and a passion for classical music. A mezzo-soprano arrives from the city and his quiet existence is disturbed. She hardly understands how it happened. She was just so darn taken by the place.

Föreställningarna den 29 och 30 juli videodokumenteras av Vadstena-Akademien och spelas in av Sveriges Radio P2 för senare sändning. För att säkra högsta tekniska kvalitet på inspelningarna värdar vi till publiken att inte prassla med kolapapper och att hosta så diskret som möjligt. Föreställningen är cirka 2 timmar och 45 minuter lång inklusive en paus. Servering i pausen. Fotografering och ljudupptagning ej tillåten av upphovsrättsliga skäl. Glöm inte att sätta på mobiltelefonen och klockor med digitala signaler - efter föreställningen!

IKatarina Böhm, mezzosopran

Född 1968 i Södertälje. **Studier** Adolf Fredriks musikklasser, Stockholms musikgymnasium. Operastudio '67. Privatstudier i Salzburg och London. **Engagemang** Cherubin i *Figaros bröllop*, Romeo i Bellinis *Capuleti e i Montecchi*, titelrollerna i Rossinis *Askungen* och Margareta Hallins *Fröken Julie* på Operastudio '67 och Don Ramiro i Mozarts *La finta giardiniera*, Studio Lirico, Italien. Korist vid Drottningholms slottsteater, Radiokören, 1994-2001. Frilansande konsert- och oratoriesångerska med bl.a. Radiosymfonikerna, Malmös symfonikerna, Helsingborgs symfonikerna och Tallinn Chamber Orchestra. Solist vid radio- och skivinspelningar. Engagerad vid Teater studio Lederman, Stockholm, bl.a. i *Mozart vs Salieri* och *I stället för Måsen*. **Stipendier:** Kgl. Musikaliska akademien, Drottningholmsteaterns vänner, Crafoordska stiftelsen.

Elin Carlsson, sopran

Född 1976 i Katrineholm. **Studier** De Geer Musikgymnasium, Norrköping, Bachelors degree in voice från Brandon University, Kanada, Operastudio '67. Går sedan hösten 2001 på Operahögskolan i Stockholm. **Engagemang:** Antonia i *Hoffmanns äventyr*, Kersti i Rangströms *Kronbruden*, Donna Anna i *Don Giovanni* och Cherubino i *Figaros bröllop*. Sommaren 2000 solist på Åland i *Sagan om Åland* av P. Lång. Förra sommaren sjöng Elin Carlsson i kören i Verdis *Falstaff* i Aix-en-Provence, Frankrike. **Stipendier:** Crafoordska stiftelsen, Jenny Lindstipendiet, Kgl. Musikaliska akademien, Les Amis de festival d'Aix-en-Provence.

Tove Dahlberg, mezzosopran

Född 1973 i Stockholm. **Studier** Adolf Fredriks musikklasser, Stockholms musikgymnasium, Lawrence University, Wisconsin, jazzsolistlinjen på Kgl. Musikhögskolan, Operastudio '67 och Operahögskolan i Stockholm. **Engagemang** Cherubin i *Figaros bröllop* på Kgl. Operan och i Rheinsberg, Tyskland. Medverkat i Jonas Forssells *Trädgården* på Drottningholms slottsteater och sjungit Dorabella i *Così fan tutte* på Chicago Opera Theater. Framträdanden som konsert- och oratoriesångerska i bl.a. Bachs Juloratorium och Mozarts Requiem. Turnerat med romansprogram i svenska kyrkor och varit solist i P2 och P4 samt i SVT. Förra sommaren sjöng Tove Dahlberg Evrykleia, Kalypso, Helena i Reine Jönssons *Strändernas svall* på Vadstena slott. Börjar i höst på Covent Gardens Young Artists Program i London. **Stipendier:** Christina Nilsson, Marianne och Sigvard Bernadotte, Drottningholmsteaterns vänner, Operavännerna, Kgl. Musikaliska akademien, Crafoordska stiftelsen.

Johan Hallsten, baryton

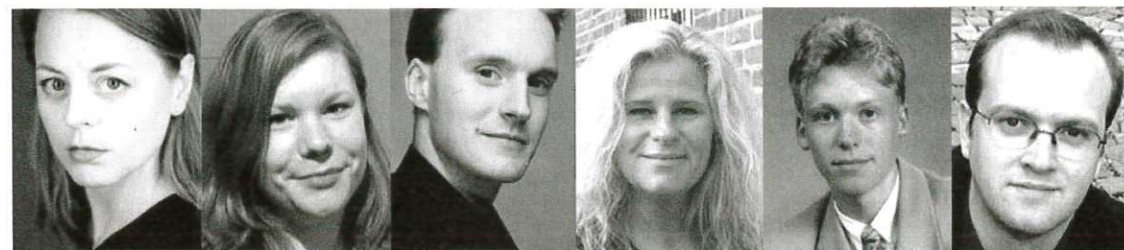
Född 1979 i Östersund. **Studier** Birka folkhögskola, Östersund, Birka-gårdens folkhögskola, Stockholm, Kgl. Musikhögskolan. Johan Hallsten börjar till hösten sitt andra studieår på Operahögskolan i Stockholm. **Engagemang** Johan Hallsten har bl.a. sjungit page i Menottis *Amahl*, Fiorello i *Barberaren* i *Sevilla*. Han är även verksam som solist i oratorier och romanser. **Stipendier** Crafoordska stiftelsen.

Andreas Landin, baryton

Född 1973 i Mönsterås. **Studier** Kantorsutbildning vid Oskarhamns folkhögskola, Operastudio '67, Operaakademiet i Köpenhamn. **Engagemang** På Operaakademiet har han sjungit roller som Don Giovanni, Pelléas i Debussys *Pelléas och Mélisande* samt Malatesta i Donizettis *Don Pasquale* och Demetrius i Brittens *En midsommarmattsdröm*. Han har sjungit med flera fria grupper i roller som bl.a. Silvio i Leoncavallos *Pajazzo*, Papageno i *Trollflöjten* och titelrollen i *Don Juan*. Säsongen 2000-01 var Andreas Landin engagerad vid Malmö musikteater där han sjöng Osvald i Catharina Backmans opera *Porträttet*. På Vadstena-Akademien har han tidigare sjungit Björndansaren i Ivar Hallströms *Liten Karin*, Kalmar teater 1997, och Pallas Athena i Reine Jönssons *Strändernas svall* på slottet 2001. **Stipendier** Mönsterås kommuns kulturstipendium, Crafoordska stiftelsen.

Olof Boman, dirigent

Född 1973 i Umeå. **Studier** Kyrkomusiklinjen vid Musikhögskolan i Piteå för bl. a. professor Hans-Ola Ericsson, orkesterdirigering för professor Kjell Ingebretsen och kördirigering för professor Anders Eby vid Kgl. Musikhögskolan. I januari 1999 avslutade Olof Boman sina diplomstudier i orkesterdirigering vid Kgl. Musikhögskolan. Under sin diplomutbildning studerade han främst för Jorma Panula och Johan Arnell. Olof Boman har också studerat cembalo och interpretation av äldre musik. **Engagemang** Olof Boman har dirigerat flera av Sveriges symfoniorkestrar, bl.a. i Norrköping, Helsingborg och Göteborg. Han har lett flera operauppsättningar, bl.a. *Les Brigands* på Norrlandsoperan och *La Bohème* på Folkoperan. Sommaren 1998 dirigerade Olof Boman Carl Unander-Scharins *Toktursten* på Vadstena slott och sommaren 2000 Zanders *Kopparslagaren* på Gamla teatern. Han har gästat körer som Radiokören, Bachkören och Nederländska kammarkören. **Stipendier** Kgl. Musikaliska akademien och Kgl. Musikhögskolans stipendier för utlandsstudier.

Elisabeth Linton, regissör

Född 1973 i Göteborg. **Studier** Konstvetenskap, Göteborgs universitet, regilinjen på Spegelteatern, Stockholm, regiutbildning vid Statens teaterskole i Köpenhamn med examen i juni 2001 som skolans första regielev med specialinriktning på opera. **Engagemang** Sufflös, textmaskinansvarig och regiassistent 1993-96 på Stora teatern/Göteborgsoperan. Har satt upp *Anatol* på Packhuset i Göteborg, *Vargen och räven* samt *Oket* på Spegelteatern. På Statens teaterskole har Elisabeth Linton regisserat Hindemiths *Sancta Susanna*, Brittens *Våldtäkten på Lucretia*, Noréns *Rumänerna* och som examensföreläsning Mozarts *Don Juan*. Elisabeth Linton har varit regiassistent till bl.a. John Cox, Kasper Holten och David Radok på Drottningholms slottsteater, Neue Oper, Wien, Klangbogen festival och Det Kongelige teater. Efter sin examen har hon regisserat *Don Juan* på Fredensborgs sommeropera och *Alcina* av Händel på Den Fynske opera. Framöver väntar både opera och skådespel på bl.a. Det Kongelige teater, Den Jyske opera och Ålborgs teater. **Stipendier** Janneman Schmidts stipendiefond, Fondation Idella, Danske Sceneinstruktörers legat, Deutsche Bank.

Magdalena Stenbeck, scenograf, kostymör

Född 1970 i Stockholm, **Studier** Konstutbildning vid Östra Grevie folkhögskola, dekormålning vid Malmö stadsteater. TV-scenografilinjen vid Nordiska scenografiskolan, Skellefteå, teatervetenskap och konsthistoria, Lunds universitet, scenografilinjen vid Statens teaterskole, Köpenhamn. Hennes examensproduktion var *Våldtäkten på Lucretia* i regi av Elisabeth Linton. **Engagemang** Magdalena Stenbeck har varit scenograf-assistent på bl.a. Malmö dramatiska teater och Folkoperan. Hon har gjort scenografi till en rad teateruppsättningar i Danmark, bl.a. *Till Fedra* på Det danske teatret i Köpenhamn. Hon har vidare varit scenograf på Unga Riks och Malmö dramatiska teater där hon gjort kostymdesignen till *Romeo och Julia* samt *Sagomas hav*.

Ulrik Gad Poulsen, ljussättare

Född i Köpenhamn 1975. **Studier** Examen som ljusstekniker från Statens teaterskole i Köpenhamn, juni 2001. Han avslutade utbildningen med ljusdesignen till Elisabeth Lintons uppsättning av *Don Juan*. **Engagemang:** Arbetar med teater, opera och film. Senast som ljusmästare på Lars von Triers film *Dogville*, inspelad i Trollhättan, och som ljusansvarig för Europaturnén med Robert Wilsons uppsättning av Woyzeck. Ulrik Gad Poulsen debuterade som ljusdesigner på Rialtoteatret i Köpenhamn

med föreställningen *Århundradets ros* i januari 2001. Sedan dess har han satt ljus till ett flertal danska teaterproduktioner men även till modeshower. Nyligen avslutade han ljusdesignen till en större permanent utställning på Köpenhamns zoologiska museum.

Majsan Dahling, musikalisk instuderare

Född i Stockholm 1960. **Studier** Framnäs folkhögskola, Musikhögskolan i Piteå och repetitörslinjen vid Operahögskolan i Stockholm. **Engagemang** Majsan Dahling är sedan 1993 instuderingslärare vid Operahögskolan i Stockholm och arbetar även som frilansande ackompanjator. Hon har varit verksam vid Oscarsteatern, Ystadoperan och Confidencen. Majsan Dahling medverkar regelbundet som ackompanjator på Reginateatern i Stockholm.

Samuel Skönberg, musikalisk instuderare

Född 1977, uppvuxen i Ödeshög. **Studier** Vadstena folkhögskola, Kgl. Musikhögskolan. **Engagemang** Samuel Skönberg är vid sidan av solistutbildningen vid Musikhögskolan verksam som repetitör och ackompanjator, bl.a. på Reginateatern i Stockholm.

David Björkman, konsertmästare

Född 1973 i Skellefteå. **Studier** Musiklinjen, Framnäs folkhögskola, prof. Karl-Ove Mannbergs violinklass vid Göteborgs universitet, 1992-96, studerar dirigering vid Kgl. Musikhögskolan för prof. Jorma Panula sedan hösten 2000. **Engagemang:** Kontrakt med Göteborgs symfoniker och Göteborgsoperan, 1994-1977. Fast anställd konsertmästare, Norrlandsoperan, 1997-2000. Halvtidstjänst i Sveriges Radios symfoniorkester från hösten 2000. Säsongen 2001-2002 dirigerade David Björkman orkestern i Gävle, Helsingborg, Sundsvall och Karlskrona. Han är konstnärlig ledare för Orkester Modern i Stockholm.

Improvisationsgruppen Altair har funnits med sin nuvarande sättning sedan 1994 och arbetar med teater, film, dans och undervisning på musikhögskolor och folkhögskolor. 2000 gav de ut sin första CD och är i färd med att spela in en till. Medlemmarna är Javier Herbozo, slagverkare, gitarrist och vetenskaplig illustratör vid Naturhistoriska museet, Fredrik Lindqvist, folkmusiker, musikvetare och bassist i rockbandet Ritual, Jesper Nordin, tonsättare, Petra Werner, jazztrummis, sångerska och musikerapeut. Se www.come.to/altair

Upptäcktsfärd i operans värld

Vadstena-Akademiens repertoar 1964-2001

Stiftelsen Internationella Vadstena-Akademien för sång och instrumentalmusik grundades av sångläraren Ingrid Maria Rappe 1964. Under snart fyrtio år har Vadstena-Akademien iscensatt bortglömda verk och nyskrivna operor. Hittills har Vadstena-Akademien gett över åttio uppsättningar, flera har varit repriser för TV-sändningar, nio stycken, samt gästspel vid svenska och internationella scener. Ett trettiotal uppsätt-

ningar har sånts i Sveriges Radio. De första tre årens studier för internationella lärare som professor Ferdinand Grossmann, ledare för Hofmusikkapelle och Wiener Sängerknaben, resulterade i ett stort antal konserter. Vidare gavs bl.a. ett renässansspel i kostym på slottet och en Japansk afton med scenografi av konstnärinnan Inga Palmgren på Gamla teatern.

1967 *Ett litet huskors/La serva padrona* (1733) Musik G.B. Pergolesi Libretto F. Gennarantonio **Dirigent** Karl Etti **Regi** Hanns Zimmerl. Gamla teatern. *Vårdrottningen/Die Maie-königin* (1600-tal) Musik C. W. Gluck **Dirigent** K. Etti **Regi** H. Zimmerl. G:a teatern.

1968 *Det hemliga äktenskapet/Il Matrimonio segreto* (1792) M D. Cimarosa L. G. Bertati D Karl Etti R Hanns Zimmerl. G:a teatern.

1969 *Dido och Aeneas/Dido and Aeneas* (1689) M H. Purcell L N. Tate D Arnold Östman R Leif Söderström S Ingrid Maria Rappe. G:a teatern. *Tancredis och Clorindas kamp/Combattimento di Tancredi e Clorinda* (1624) M C. Monteverdi L T. Tasso D A. Östman R Leif Söderström. Slottet.

1970 *Den som lider får hoppas eller Falken/Chi soffre spera o vero Il Falcone* (1639) M V. Mazzochi, M. Marazzoli L Clemens IX Ö Åke Sällström D Arnold Östman R Leif Söderström S Elisabeth Beijer. Slottet.

1971 *Av ont kommer gott/Dal male il bene* (1653) M A. M. Abbatini, M. Marazzoli L Clemens IX D Arnold Östman R Leif Söderström S Elisabeth Beijer. G:a teatern.

Gästspel Drottningholms slottsteater. *Den odödliga historien* (1971) M Leif Thybo L A. Östman efter Karen Blixens novell. D A. Östman R L. Söderström S E. Beijer. Petrus Magni-skolan, gästspel i Danmark.

1972 *Äktenskapsfifflet/Le traité nul* (1793) M P. Gaveaux, M. Marsollier Ö Harald von Heijne, Jan Zanton D Arnold Östman R Per E. Fosser S Elisabeth Beijer. G:a teatern, turné Stockholms parkteater. *Drömmen om mannen* (1972) M Eberhard Eysler L Bertil Schütt D A. Östman R P. E. Fosser S E. Beijer. G:a teatern, gästspel i Stockholm.

1973 *Sin hustrus slav/Il schiavo di sua moglie* (1678) M F. Provenzale L A. Peruccio Ö Per-Erik Öhrn D A. Östman R Hans Elfvin S E. Beijer K Agneta Johansson. G:a teatern. "Birgittamusik": *Jag är himmelens drottning/Regina celi* (1973) M Stig Gustav Schönberg L Den heliga Birgitta D A. Östman. *Rosa vorans bonitatem* (1973) M Leif Thybo L Den heliga Birgitta D A. Östman. Konsertant, Vadstena klosterkyrka. *På Finsta sommaren år 1316* (1973) M Sven David Sandström L Sivar Arnér D A. Östman R P-E Öhrn. Gräsgården. *Hjärter kung eller Trägen vinner* (1973) M E. Eysler L Torbjörn Lillieqvist D A. Östman R T. Lillieqvist S E. Beijer. G:a teatern.

1974 *Stellidaura/Stellidaura o vero La Stellidaura vendicata* (1674) M F. Provenzale L A. Peruccio D Arnold Östman R Göran Järvefelt S Barbro Karnfält. Slottet. *Bruden som försvann/Lo spozo senza moglie* (1784) M D. Cimarosa Ö Åke Sällström D A. Östman R Per-Erik Öhrn S Barbro Karnfält. G:a teatern. *Just då de längsta skuggorna...* (1974) M Sven-Erik Bäck L Östen Sjöstrand D A. Östman R Göran Järvefelt S Björn E. Evensen. Slottet. *Sista resan* (1973) M Eberhard Eysler L Axel Strindberg D A. Östman R P-E Öhrn S Margareta Petré. Rådhuset.

Anne-Sofie von Otter i Stradellas "La Susanna", 1981. Foto: Staffan Gustafsson

Upphovsmän/Originators: M = musik/composer, L = libretto, Ö = översättare/translator, D = dirigent/musikalisk ledning/conductor/musical director, R = regissör/producer, K = koreograf/choreographer, S = scenograf/set designer, Ks = kostymskapare/costume designer.
Spelplatser/Venues: G:a teatern = Vadstena Old Theatre, Slottet = Vadstena Castle, Rådhuset = The Town Hall.

Marta Tikkanen, librettist, *Arnaia - kastad i havet.*

"Jag är finlandssvensk, född i Helsingfors 1935. Ville bli författare, skrev min första "bok" när jag var sex, en tomtepjäs för min klass samma jul. Började som journalist sedan jag fått min fil.mag. med svensk litteratur, nordisk och engelsk filologi. Ett kort äktenskap med anständig finlandssvensk psykiater, fick en dotter 1959, träffade Henrik Tikkanen (1924-84), konstnär och författare som jag levde med i nästan trettio år, tre barn. Gymnasielärare, rektor för Hfrs Arbis, finlandssvenskt kulturforum, då starkt samhällsengagerat. Fri författare 1979. Debuterade 1970, har gett ut fjorton böcker, försökt mig på dramatik, arbetat för radio, tv, tidningspress. Bland titlarna: *Män kan inte våldtas*, 1975, *Århundradets kärleks saga*, 1978, *Mörkret som ger glädjen djup*, 1981, *Röd luvan* 1986, *Storfångaren*, 1989, *Arnaia - kastad i havet*, 1992, *Personliga angelägenheter*, 1996. Översatt till drygt 20 språk. Ombads vara tyst på sångtimmarna."

Jesper Nordin, tonsättare, *Arnaia - kastad i havet.*

Född 1971 i Stockholm. **Studier** Kgl. Musikhögskolan för bl.a. prof. Pär Lindgren och prof. Bent Sørensen. Internationella kompositionskurser med Brian Femyhough, Jonathan Harvey och Louis Andriessen. **Engagemang** Hans musik spelas regelbundet runt om i Europa och Nordamerika samt i svensk och nordisk radio & TV. Den har även spelats på många internationella festivaler som Krennert, Illinois, och Voix Nouvelles, Paris, samt på UNM-festivaler i de nordiska länderna. Med stycket *calm like a bomb* har han också vunnit flera internationella utmärkelser. Jesper Nordins musik har framförts av ensembler som Finlands Radios symfoniorkester och Kroumata. Den 14 augusti i år framförs hans saxofonkonsert av Sveriges Radios symfoniorkester i Berwaldhallen. Hans musik spelas flitigt i höst vid internationella festivaler som Gaudeamus, ICMC och Stockholm Arts & Science. **Stipendier** Banff Centre for the Arts, Kanada, Foundation Royaumont i Frankrike, Kgl. Musikaliska akademien m.fl. Se www.nordinmusik.se

Eva Ström, librettist, *Du får inte gå.*

Född i Lidingö 1947, bosatt i Kristianstad. Arbetade som läkare 1974-1988 och debuterade 1977 som poet med diktsamlingen *Den brinnande zeppelinen*. Hon har sedan dess varit författare på heltid. Hon skriver lyrik, romaner och dramatik. Som dramatiker har hon bl.a. samarbetat med Suzanne Osten, som 1988 satte upp *Paddakvariet* på Unga Klara. I Eva Ströms produktion finns titlar som *Det mörka alfabetet*, *Kärleken till matematiken*, *Mats Ulfson och Brandenburg*. Eva Ström är också verksam som kritiker. I en karaktäristik av sitt författarskap skriver Eva Ström så här om sig själv i tredje person: "Katastrofen och tillblivelsen, sårbarheten och undergången, ångesten och skönheten är några av hennes teman, liksom de biologiska livsprocesserna (sexualiteten, fertiliteten, åldrandet och dödandet)."

Ylva Q. Arkvik, tonsättare, *Du får inte gå.*

Född 1961 i Uppsala. **Studier:** Musikvetenskap, Uppsala univ., kantorexamen, examen från musikhögskolan vid Kgl Musikhögskolan och avslutade där våren 2000 sju års studier i komposition. **Engagemang:** Ylva Q. Arkvik har skrivit verk för många olika besättningar, bl.a. orkester, stråkkvartett, slagverk, kör och även elektroakustiska verk samt stycken för instrument och band. Hon har även skrivit kammaropera och teatermusik. Tillsammans med poeten Eva Runefelt skapade hon våren 1999 kammaroperan *Solitario*, premiär på Teater Plaza i Stockholm. Hon har nyligen avslutat ett större stycke för symfoniorkester som ska uruppföras av Stockholms filharmoniska orkester i augusti och skriver nu på ett stycke för flöjt, EAM och dans som uruppförs i september. **Stipendier:** STIM, Anders Sandrews stiftelse, Helge Ax:son Johnsons stiftelse m.fl.

Magnus Nilsson, librettist, *Vill ni ha ett frostigt pöron?*

"Jag föddes i Norrköping 1947, då IFK Norrköping redan tagit två SM-guld i fotboll. Utbildade mig till skådespelare på Calle Flygare och på scenskolan i Malmö, 1964-69. Började dock som trummis och sångare. Föllde med Georg Fant till den nystartade Norrbottensteatern i Luleå, sen Folkteatern i Göteborg. Bildade musikgruppen *Text och musik*, tre plattor. Därefter Musikteatergruppen Oktober i Södertälje. Så småningom började jag skriva dramatik. Genombrott med *Guds djärvaste ängel*, om mötet mellan Edith Södergran och Elmer Diktonius. Jag skrev *Min store tjocke far*, som blev långfilm (och nästa år sätts upp på Nationalteatern i Helsingfors). Skrev *Knäckebröd med hovmästarsås*, som blev TV. Har precis blivit klar med filmversionen av min pjäs *Pepparrottslandet* för SVT Drama. Den handlar om en kvinnlig jazzpianist som har en del att uträtta inför mötet med sin mor, en f.d. operasångerska. Samma person som är ung i detta mitt första lilla operalibretto, som jag är stolt över. Musik är ett ofarligt gift för mig. Det betyder allt."

Paula af Malmberg Ward, tonsättare, *Vill ni ha ett frostigt pöron?*

Född 1962 i Stockholm. **Studier** Musikhögskolan, Kgl. Musikhögskolan, 1979-83, komposition och arrangering, Kgl. Musikhögskolan, 1989-92, komposition inriktning musikedramatik, Malmö musikhögskola, 1992-97. **Engagemang** Hon inledde sin musikerkarriär som 13-årig pianist i Christian Lindbergs dixieband. Har varit låtskrivare, sångerska och pianist i Vox Luxe och femtonmannabandet Salsa Blanca, sedan 1986 i trion Bim Bom Bossa. *Vill ni ha ett frostigt pöron?* är hennes fjärde opera efter *Ur Möss och Människor*, libr. Christian Tomner, Stockholms operafestival 1992, *Bombparty!*, libr. Lars af Malmberg, Göteborgsoperan 1998, och *Operation Kärleken*, libr. Kerstin Klein-Perski, Smålands musik och teater 2002. Aktuell med ett nytt verk för Göteborgssymfonikerna och musikedramat *Ängel* på Norrlandsoperan samt ett nytt verk för kör och slagverk. **Stipendier:** SKAP, Helge Ax:son Johnsons stiftelse, Kgl. Musikaliska akademien, Föreningen Svenska tonsättare m.fl. Se www.upward.se

1975 *Salome/San Giovanni Battista* (1675) M A. Stradella L A. Ansaldo D Arnold Östman R Göran Järvefelt S G. Järvefelt. Slottet. *Han som vet bättre/La Stufarolo o vero La Bottega di Stufa* (1680-tal) M A. Stradella Ö, D A. Östman R Torbjörn Lillieqvist Ks Britta Wahlberg. G:a teatern. *Hjärter kung* (1973) M Eberhard Byser L T. Lillieqvist D Staffan Björklund R T. Lillieqvist S Elisabeth Beijer. *Sista Resan* (1973) M E. Byser L Axel Strindberg D Staffan Björklund S Margareta Petré. *Flower Power* (1973) M Lars-Johan Werle L Tage Danielsson D Staffan Björklund R Lotta Lindström Ks Thorolf G. Engström. G:a teatern, ej VA-beställningar, samarbete Musikdramatiska skolan, LP-utgåva, Caprice, gästspel i Tyskland och Österrrike.

1976 *Salome/San Giovanni Battista* (1675) M A. Stradella L A. Ansaldo D Arnold Östman R, S Göran Järvefelt. Slottet, repris med TV-inspelning, LP-utgåva (partier), Caprice. Balettafton på Slottet: *Efterbilder - studie i rörelsedisposition, Fuga i stillhet* (1900-tal) M G. Ligeti, Lille-Bror Söderlund, Aulis Sallinen L Lars Forssell m.fl. D Anders Jonsson K Marie Lallander, Gunilla Lervik, Mats Isaksson. Slottet. *Hermaphroditen* (1976) M Olav Anton Thommessen L O. A. Thommessen efter Isidore Ducasse (1868) D Björn Hallman K M. Isaksson Ks Britta Wahlberg. Slottet, gästspel i Norge.

1977 *Fantasi för dansare* (1977) M B. Bartok, A. Pettersson, E. Satie D Richard Pilat K Mats Isaksson. Petrus Magni-skolan. *Alexanders ädelmod/La generosità d'Alessandro* (1662) M G. Tricarico L F. Sbarra Ö, R Torbjörn Lillieqvist, Gunnel Bergström D Arnold Östman S G. Bergström, Astrid Lande Ks G. Bergström. Slottet.

Foto: Staffan Gustafson

Hillevi Martinpelto som Maria Stuart, 1983.

1978 *Musik, sång & dans från medeltid & renässans* (1100-1600-tal) D Westra Aaros Stadspjoppare K I. Saltarelli dansare. G:a teatern. *Genoveva/Genevieve* (1741) M L. Leo L G. Gigli D A. Östman R Gunnel Bergström S Bo Lindgren. Slottet.

1979 *Skådespelerskan som kom till himlen/La Baldassara/La comica del cielo* (1668) M A. M. Abbatini L Clemens IX Ö Gunnel Bergström D Arnold Östman R, Ks G. Bergström. K Mari Molander S Mathias Frid. Slottet, TV-inspelning.

1980 *Idyll & Cabaret* (1900-tal, 1980) M B. Sjöberg, H. Eisler m.fl. L K. Tucholsky, B. Sjöberg m.fl. Ö Ola och Carsten Palmaer D Mikael Samuelson, G:a teatern, turné till Folkets husföreningarna, radioinspelning. *Frihetens klockor och Björnarna eller aporna* (1980) M Werner Wolf Glaser L James Thurber Ö Per-Erik Öhrn D Clas Pehrsson, Bertil Färnlöf R P-E Öhrn K Magnus Blomkvist S Mathias Frid. G:a teaterns gård, gästspel i Västerås.

1981 *Joy d'amour* (1100-1300-tal) M B. de Dia, B. de Ventadorn m.fl. L B. de Dia, B. de Ventadorn, G. de Bornelh D Berit Lindberg K Carin Schütz, H-L Negenandack Hellgren Ks Magnus Blomkvist. Slottet. *Susanna/La Susanna* (1681) M A. Stradella L G. B. Giardini Ö Görel och Åke Sällström D Stefan Parkman R Anders Levelius S Mathias Frid. Slottet.

1982 *Det mänskliga livet/La vita humana* (1600-tal, 1982): *Nådens triumf/Il trionfo della Pietà* (1656) M M. Marzulli L Clemens IX D Anders-Per Jonsson R Torbjörn Lillieqvist S Kerstin Rydh, Jan Carlberg. *Det är vi som är musiken* (1982) M, L, D Olav Anton Thommessen R T. Lillieqvist K Paul Peukker S Kerstin Rydh. Slottet, radiosändning. Även spelad i Oslo. *Hjärtats länk och glädjens knopp* (1800-tal) L, R T. Lillieqvist D Stefan Bojsten S Maria Geber. G:a teatern.

1983 *Fångenskapens fåglar: Sagan om Orfeus* (1600-tal) M J. Peri, L. Rossi, C. Monteverdi. *Maria Stuart* (1600-tal) M I. Norholm, D. Buxtehude, G. G. Carissimi. *Balladen om Gustav Vasa* (1973) M Eberhard Byser L Torbjörn Lillieqvist. *Il carro di fedeltà d'amore* (1606) M P. Quagliati L P. della Valle Ö T. Lillieqvist. *Fångenskapens fåglar/O Rondinella che tal volta* (1700-tal, 1983) M J. J. Fux, E. Byser L, R T. Lillieqvist D Elizabeth Hehr S Per A. Jonsson. Slottet, radiosändning. *Opera Buffa eller Svartsjukan rasar/Die Opera Buffa* (1798) M C. Ditters von Dittersdorf L C. F. Bretzner Ö Birgitt och Nils-Olof Franzén, T. Lillieqvist D Anders Wiklund R T. Lillieqvist S Barbro Karnfält, Jan Carlberg. G:a teatern, radiosändning.

1984 *Opera Buffa eller Svartsjukan rasar/Die Opera Buffa* (1798), se 1983. D Russel Harris. G:a teatern, repris med direktsändning i TV. *Målaren förälskad i sin modell/Le peintre amoureux de son modèle* (1757) M E. Romualdo Duni L L. Anseume Ö Vivi Larsson D Glenn Mossop R Torbjörn Lillieqvist S, Ks Per

A. Jonsson, Maria Geber, Gunilla Hellström. Slottet. *Frostblomma i ett nostalgiskt universum* (1984) M Lászlo Horváth L L. Horváth efter Edgar Allan Poes *The Oval Portrait* D L. Horváth R, Ks Peter Bäckström K Anne-Charlotte Bengtsson. Slottet.

1985 "I lejonhjärtats tecken": *Ballett bemängd med sång/Narva baletten/Ballet meslé de chants heroïques* (1701) M A. Düben d.y. L C.L. Seigny Ö N. Tessin. *Tobakskantaten/Tobak, Du edle Panace för heldenmutige Seelen* (1690-1749) M G.H. Stölzel *Miriways* (1728) M G. P. Telemann L J. S. Müller. D Elizabeth Hehr R Torbjörn Lillieqvist S Jan Carlberg. Slottet. *Nära oxögat/Hr Regnstrand, som ni behagar* (1820-1960) M A. Lindblad, F. Dannström, m.fl. L P. D. A. Atterbom, Torbjörn Lillieqvist m.fl. D Bo Johansson R Elisabeth Borgström S Jan Carlberg, Erik Ståhlberg. *Berthas piano* (1855) M J. Foroni m.fl. L J. Foroni Ö L. A. Malmgren. G:a teatern.

1986 *Don Juan 1669/L'empio punito* (1669) M A. Melani L F. Acciaiuoli Ö Per-Erik Öhrn D Anders Öhrwall R P-E Öhrn, Misela Cajchanova S P-E Öhrn, Corneliussen Ks Ulla Oddsdotter. Slottet, radiosändning. "Barocka uppdrag": *Palandrana och Zamberluccho/Palandrana vecchia vedova e Zamberluccho giovane . . . da bravo* (1716) M A. Scarlatti L F. Silvani Ö Görel Sällström. *Serpilla och Bacocco/Il marito giocatore ovvero Serpilla e Bacocco* (1719) M G. Orlandini L A. Salvi Ö Ivar Bergkwist. D A. Öhrwall, Ulrika Frankmar, Karl-Göran Ehntorp R Vanda Monaco-Westerstahl Ks Robin Karlsson, Michael Joyce. Slottet.

1987 *Den gifte stackar'n/Il marito disperato* (1785) M D. Cimarosa L G. B. Lorenzi Ö Per-Erik Öhrn D Per Borin R P-E Öhrn S Robin Karlsson. G:a teatern. "Tre operor om kärlek": *Daniel i lejongropen/Daniele* (1640-tal) M Anonym italiensk tonsättare L Anonym Ö Nils-Olof Franzén D Stefan Dässman R Nils Spangenberg K Patrik Sörling. S R. Karlsson *Höga visan* (1986) M Stig Gustav Schönberg L S. G. Schönberg K P. Sörling. *Judith och Holofernes/Line of Terror* (1987) M Ian McQueen L Ivar Bergkwist R N. Spangenberg K P. Sörling. Slottet, radiosändning. Nyuppsättning i London.

1988 *Den gifte stackar'n/Il marito disperato*, se 1987. G:a teatern, repris med TV-inspelning. *Hertig Magnus och sjöjungfrun* (1867) M Ivar Hallström L Frans Hedberg D Per Borin R Per-Erik Öhrn S Erik Ståhlberg Ks Robin Karlsson. Slottet. *Någon har jag sett* (1988) M Karólina Eiríksdóttir L Marie Louise Ramnefalk D Per Borin R Misela Cajchanova, P-E Öhrn S R. Karlsson. Slottet. *Jubileumskonsert: Vadstena-Akademien 25 år*, Berwaldhallen. D Esa-Pekka Salonen. I samarbete med tidigare medverkande, Radiosymfonikerna, Musikradion. Radiosändning.

1989 *Messalina* (1680) M C. Pallavicino L F. M. Piccioli Ö Per-Erik Öhrn D Graham Treacher R Nils Spangenberg S Adele Ånggård. G:a teatern. *Claudius/Der verdammte Staat-Sucht oder der verführte Claudius* (1703) M R. Keiser L H. Hirsch Ö Ivar Bergkwist D Alan Hacker R Åsa Melldahl S Tore Saether. Slottet. *Någon har jag sett* (1988) M Karólina Eiríksdóttir L Marie-

Jonas Degerfeldt och Barbro Netin som Claudius och Messalina i C. Pallavicinos *Messalina*, 1989.

Foto: Staffan Gustafson

Louise Ramnefalk D Per Borin R P-E Öhrn S Messiana Thomasdóttir. Gästspel på Island, TV-inspelning. Nyuppsättningar i USA, England och Tyskland.

1990 *Möss och muser, familjefantasi* (1600-1900-tal) M Tricarico, Stöltzel, Purcell m.fl. L Torbjörn Lillieqvist D Robert Rydholm R T. Lillieqvist S Inger Broström. G:a teatern. *Hertig Magnus och sjöjungfrun* (1867) M Ivar Hallström L Frans Hedberg M Per Borin R Per-Erik Öhrn S Erik Ståhlberg. Slottet, repris med TV-inspelning.

1991 *Girello/Il Girello* (1668) M J. Melani L F. Acciaiuoli Ö Ivar Bergkwist M Mark Tatlow R Wasa Marionettopera, Nils Spangenberg K Åsa Bogegård S Wasa Marionettopera S, Ks Inger Broström (sångarna samt cycklarsällskapet i entrén). Slottet. Ett flertal gästspel i Sverige och utomlands. *Riket är Ditt* 1991 M Jonas Forssell L J. Forssell efter Kim Procopé D Thomas Schuback R Åsa Melldahl S Ulrika Wolff G:a teatern, radiosändning.

1992 *Prosperos dröm* (1690-tal) M Henry Purcell (flera verk) L Clas Pehrsson, Vanda Monaco-Westerstahl efter Shakespeares *Stormen* D Clas Pehrsson R V. Monaco-Westerstahl S Elisabeth Åström. G:a teatern *Andarnas ö/Die Geisterinsel* (1798) M J. F. Reichardt L C. F. W. Gotter efter *Stormen* Ö Stig Tysklind D B Tommy Andersson R Åsa Melldahl S Maria Geber. Slottet, radiosändning.

Riket är Ditt (1991) M Jonas Forssell L J. Forssell efter Kim Procopé
D Thomas Schuback R Å. Melldahl S Ulrika Wolff. G:a teatern,
TV-inspelning.

1993 *Artemisia eller Kärlek som gift och medicin/Il Trespolo*
Tutore, Amore è veleno e medicina per gli intelletti (1679)
M A. Stradella L C. Villifranchi Ö Clas Pehrsson, Görel Sällström
D Clas Pehrsson R Torbjörn Lillieqvist S Jan Carlberg. G:a teatern.
Mjölnarna eller Vendetta på slottet/Il Molinari (1805) M F. Paër
L G. Foppa Ö Ture Rangström D B Tommy Andersson R Nils
Spangenberg S Bengt Gomér. Slottet. Radiosändning, Vadstena-
Akademien 30 år, från jubileumskonserter på Kgl. Musikaliska
Akademien.

1994 *Kärlekens missöden/Il sdegni per Amore* (1776) M D. Cima-
rosa L G. Mililotti Ö Carin Bartosch D Staffan
Larson R Richard Looft S Ann Bonander-Looft. G:a teatern, radio-
sändning. *Fru Björks öden och äventyr* (1994) M Staffan Mossen-
mark L Lars Wassrin efter Jonas Gardell D Petter Sundkvist
R L. Wassrin S Ulla Ridderberg. Slottet, TV-inspelning, gästspel i
Göteborg. *Operagala: Vadstena-Akademien 30 år* D Sonny Jansson,
B Tommy Andersson. Tidigare medverkande, Norrköpings sym-
foniorkester, Östgöta Blåarsymfoniker, Svenska konsertalliansen,
Vadstena kommun (samarrangemang), Slottets borggård.

1995 *Då brann den fördärliga elden* (1900-tal, 1995) M Ture
Rangström, Knut Håkanson L T. Rangström d.y.
D Henrik Löwenmark R, S Peter Berggren. G:a teatern. *Det lycko-
samma sveket/Il fortunato inganno* (1823) M G. Donizetti
L A.L. Tottola Ö Carin Bartosch D Michael Bartosch R Lorenzo
Mariani S Cristiano Bacchi. Slottet.

1996 *Walder* (1776) M G. Benda
L C. F. W. Gotter efter Marmon-
tels *Silvain* D Staffan Larson R Steffen
Piontek S Jan Carlberg. Samproduktion
Kammeroper Schloss Rheinsberg. G:a
teatern, gästspel i Tyskland.
Tokfursten (1996) M Carl Unander-
Scharin L C. Unander-Scharin, Nils
Spangenberg, Magnus Carlbring
efter Elgard Jonsson D Michael
Bartosch R N. Spangenberg
S Marika Feinsilber. Slottet.

Torbjörn Lillieqvist i *Den som lider får hoppas eller Falken*, 1970

1997 *Lockfågeln/L'uccellatrice* (1750) M N. Jommelli
Ö Carin Bartosch. *Don Falcone* (1754) M N. Jom-
melli Ö C. Bartosch. D Göran Karlsson R Stina Ancker S Tor
Cederman. G:a teatern. *Spöket med trumman/Das Gespenst mit der
Trommel* (1794) M C. Ditters von Dittersdorf L C. Ditters von
Dittersdorf efter Goldonis *Conte Caramella* Ö Stig Tysklind, Tor-
björn Lillieqvist D Staffan Larson R T. Lillieqvist S Pehr Sand-
ström. Slottet. *Liten Karin* (1897) M Ivar Hallström L Frans Hed-
berg D B Tommy Andersson R Åsa Melldahl S Mathias Clason.
Uruppförande på Kalmar teater, TV-inspelning.

1998 *Tokfursten* (1996) M Carl Unander-Scharin
L C. Unander-Scharin, Nils Spangenberg, Magnus
Carlbring efter Elgard Jonsson D Michael Bartosch, Olof Boman
R N. Spangenberg S Marika Feinsilber. Slottet, repris för radio-
sändning, CD-inspelning, Caprice, gästspel Kulturhuvudstad '98
på Confidencen, Stockholm.

1999 *Stellidaura/Stellidaura o vero La Stellidaura vendicata*
(1674) M F. Provenzale L A. Perrucci Ö Carin Barto-
sch D Stephen Stubbs, Paul O'Dette R Pernilla Malmberg S Tove
Frambäck. Slottet. Nyuppsättning (se även 1974). *De blåsta rivale-
rna/Il Rivali Delusi* (1752) M N. Jommelli Ö Ivar Bergkwist D Olof
Boman R I. Bergkwist S Lars Peder Lindström. *Kortspelarna/La
Conversazione* (1774) M N. Jommelli Ö I. Bergkwist. D O. Boman
R I. Bergkwist S Lars Peder Lindström. G:a teatern.

2000 *Kopparslagaren* (1781) M J. D. Zander L C. Envallsson
D Olof Boman R Sven-Åke Gustavsson S Ulla E:son
Bodin, Robin Karlsson. G:a teatern. *Hertig Magnus och sjöjungfrun*
(1867) M Ivar Hallström L Frans Hedberg D Niklas Willén R Stina
Ancker S Ilkka Isaksson Ks Ulrika Wedin. Slottet. Nyuppsättning
(se 1988, 1990), CD-utgåva, Naxos. *Festkonserter: Richard* M R. Strauss,
R. Wagner D Alberto Hold Garrido. Nyinvigning av slottets borg-
gård. Gästspel från Kgl. Operan med Kgl. Hovkapellet och sång-
solister.

2001 *Bassiano eller Det är stört omöjligt* (1683) M C. Palla
vicino L M. Noris D Mark Tatlow R William Relton
S Marika Feinsilber. G:a teatern. *Strändernas svall* (2001) M Reine
Jönsson L Magnus Carlbring D B Tommy Andersson R, K Patrik
Sörling S Monika Frelin. Slottet, radiosändning.

Med sommarens uruppföranden på Vadstena slott har Vadstena-Akade-
mien sedan 1971 beställt och uruppfört tjugo nya operor. Flera har
televiserats, merparten sänts i radio och många gästspelat och/eller fram-
förts i nyuppsättningar på svenska och internationella scener. Några
verk har prisbelönats.

Tack

till alla som låter visioner bli verklighet

Mia Björner, Märta-Stina Danielsson, Ann-Christine Flodby,
Benjamin Glaser, Christer Häll, Fredrik Magnusson, Malin Rosenqvist,
Per Rydberg, Tilda & Viggo, Monika och Tomas Tranströmer, Andelsmejeriet,
Kungliga Tekniska högskolan, Källemo, Linköpings universitet/Campus
Norrköping, Malmö musikdramatiska teater, Marionetteatern, Musikmuseet i
Stockholm, Norrköpings symfoniorkester, Operahögskolan, Prodem AB,
Statens fastighetsverk, Teater Galeasen, Vadstena folkhögskola, Vadstena
kulturcentrum, Wadstena Antik & Kuriosa, Östgötateatern

Vadstena-Akademiens Vänner

Föreningen Vadstena-Akademiens Vänner har omkring 650 medlemmar. Vänföreningens
stöd och entusiasm betyder mycket för Vadstena-Akademien och har i hög grad medver-
kat till dess utveckling. Ordförande är ambassadör Magnus Vahlquist. Vänföreningens
medlemmar får information om årets uppsättningar först av alla och årsmötet är ett
eftertraktat arrangemang. I år äger det rum lördag den 27 juli kl. 14.30 på Vadstena
Klosterhotel. Medlemskap i Föreningen Vadstena-Akademiens Vänner kostar 160 kronor
per år, studerande betalar 80 kronor per år. Medlemskap erhålles genom inbetal-
ning till postgirokonto 28 37 74-8. Varje års medverkande i Akademien erbjuds tre års
fritt medlemskap.

Föreningen Vadstena-Akademiens Vänner styrelse: ordförande Magnus Vahlquist, vice ordförande
Gerhard Bona, sekreterare Lola Björkqvist, kassör Birgitta Norenberg. Ledamöter: Ingrid Haking
Raaby, Daga Lamberth-Broman, Birgitta Lundgren, John Waller, Karin Westberg.

Redaktion: Hanna Fjällman, Bo Ludvigsson, Annica Sandh.

Redaktionell medverkan: Ingrid Hagdahl, Gunnar Lande, Margot Lande.

Omslagsbilder fotograferade av Staffan Gustafson och Åke Svensson från: *Av ont kommer gott* (1971), *Salome* (1976), *Alexanders ädelmod* (1977),
Fantasi för dansare (1977), *Genevieve* (1978), *Skådespelerskan som kom till himlen* (1979), *Don Juan 1669* (1986), *Fru Björks öden och äventyr*
(1994), *Det lyckosamma sveket* (1995), *Då brann den fördärliga elden* (1995), *Tokfursten* (1996), *Kopparslagaren* (2000), *Strändernas svall* (2001).
Repro: Text & Bild i Motala. Tryck: Skeninge tryckeri, 2002.